

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PEDAGOGIKO

Dunja Gorenak

FACEBOOK IN ZADOVOLJSTVO MLADOSTNIKOV

MAGISTRSKO DELO

Maribor, marec 2016

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PEDAGOGIKO

Dunja Gorenak

FACEBOOK IN ZADOVOLJSTVO MLADOSTNIKOV

MAGISTRSKO DELO

Mentorica: red. prof. dr. Branka Čagran

Maribor, marec 2016

Lektorica: Silvija Kuhar, diplomirana slovenistka in anglistka (UN)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici red. prof. dr. Branki Čagran za trud, strokovno pomoč in usmerjanje pri pripravljanju tega magistrskega dela.

Za sodelovanje se prav tako zahvaljujem ravnateljem osnovnih šol, ki so me prijazno sprejeli v času anketiranja učencev.

Nenazadnje pa srčna hvala tudi mojim staršem, starim staršem in možu, ki so mi v času študija stali ob strani, me spodbujali in podpirali.

Hvala.

Univerza v Mariboru

Filozofska fakulteta

Koroška cesta 160
2000 Maribor, Slovenija

IZJAVA

Podpisana Dunja Gorenak, rojena 24. 4. 1990, študentka Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, študijskega programa 2. stopnje Poučevanje angleščine in Pedagogika, izjavljam, da je magistrsko delo z naslovom Facebook in zadovoljstvo mladostnikov pri mentorici red. prof. dr. Branki Čagran avtorsko delo.

V magistrskem delu so uporabljeni viri in literatura korektno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študentke)

Kraj:

Datum:

UNIVERZA V MARIBORU
FILOZOFSKA FAKULTETA

**IZJAVA O ISTOVETNOSTI TISKANE IN ELEKTRONSKE VERZIJE
ZAKLJUČNEGA DELA IN OBJAVI OSEBNIH PODATKOV DIPLOMANTOV**

Ime in priimek diplomantke: Dunja Gorenak

Vpisna številka: F0033480

Študijski program: Poučevanje angleščine in Pedagogika

Naslov zaključnega dela: Facebook in zadovoljstvo mladostnikov

Mentorica: red. prof. dr. Branka Čagran

Podpisana Dunja Gorenak izjavljam, da sem za potrebe arhiviranja oddala elektronsko verzijo zaključnega dela v Digitalno knjižnico Univerze v Mariboru. Diplomsko delo sem izdelala sama ob pomoči mentorja. V skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljujem, da se zgoraj navedeno zaključno delo objavi na portalu Digitalne knjižnice Univerze v Mariboru.

Tiskana verzija diplomskega dela je istovetna elektronski verziji, ki sem jo oddala za objavo v Digitalno knjižnico Univerze v Mariboru.

Podpisana izjavljam, da dovoljujem objavo osebnih podatkov vezanih na zaključek študija (ime, priimek, leto in kraj rojstva, datum diplomiranja, naslov diplomskega dela) na spletnih straneh in v publikacijah UM.

Datum in kraj:

Podpis diplomantke:

Povzetek in ključne besede

Magistrska naloga z naslovom Facebook in zadovoljstvo mladostnikov v teoretičnem delu podaja dosedanje ugotovitve o vplivih medijev in Facebooka na mladostnike ter osvetli ključne pojme kot so: mladostništvo, samopodoba, mediji, internet in socialna omrežja. V empiričnem delu pa predstavlja rezultate raziskave o vplivu Facebooka na zadovoljstvo slovenskih mladostnikov. V raziskavi so sodelovali 204 učenci iz 8. razredov s šestih osnovnih šol na Štajerskem. Podatki so bili pridobljeni s pomočjo anketnega vprašalnika in 5-stopenjske lestvice zadovoljstva s samim sabo, šolo in starši. Rezultati kažejo, da velika večina mladostnikov uporablja Facebook, najpogosteje iz razloga, da klepetajo s prijatelji. Velja opozoriti na ugotovitev, da imajo učenci, ki preživijo veliko časa na Facebooku, znatno nižje ocene in šolskemu delu namenjajo manj časa. V raziskavo vključeni učenci so izrazili visoko stopnjo zadovoljstva s starši, s samim sabo in tudi s šolo. Raziskava je tudi pokazala, da je korelacija med Facebookom in splošnim zadovoljstvom mladostnikov neznatna, vendar pozitivna.

Ključne besede: socialna omrežja, Facebook, mladostniki, učna uspešnost, zadovoljstvo mladostnikov

Abstract and key words

Theoretical framework of master's thesis titled *Facebook and Satisfaction of Adolescents* offers an overview of existing knowledge about media and Facebook influence on adolescents and highlights key words like adolescence, self-image, media, internet and social networking sites. The empirical part deals with Facebook influence on satisfaction of Slovene pupils. The study involved 204 pupils of six primary schools from Styria. The data for pupils were gained with the help of the questionnaire and the Likert's scale, which measured satisfaction of adolescents with themselves, school and parents. Findings indicate that the majority of adolescents uses Facebook, primarily for chatting with friends. It is important to point out that pupils, who spend a lot of time on Facebook have considerably lower grades and spend less time studying. Pupils involved in the research expressed high level of satisfaction with their parents, themselves and, also, school. Research also shows negligible, but positive correlation between Facebook and general satisfaction of adolescents.

Key words: social networking sites, Facebook, adolescents, academic achievement, satisfaction of adolescents

Kazalo vsebine

1	UVOD	1
I	TEORETIČNI OKVIR.....	3
2	MLADOSTNIŠTVO	3
3	SAMOPODOBA	8
3.1	Dejavniki oblikovanja samopodobe pri mladostniku	8
3.2	Samopodoba mladostnika	10
3.3	Telesna samopodoba mladostnika	11
3.4	Težave v razvoju samopodobe mladostnika.....	12
4	MLADOSTNIK IN DRUŽINA	17
4.1	Vloga in pomen družine v mladostništvu	17
4.2	Prijatelji in vrstniki	19
4.3	Vzgoja	22
5	UČNA USPEŠNOST IN SAMOPODOBA MLADOSTNIKA.....	25
6	MLADOSTNIK IN MEDIJI	29
6.1	Mediji	29
6.2	Učinki medijev	30
6.3	Internet	33
6.4	Socialna omrežja	35
6.5	Facebook.....	37
7	ŠOLA, INTERNET, SOCIALNA OMREŽJA IN ZADOVOLJSTVO MLADOSTNIKOV.....	43

8	SKLEP TEORETIČNEGA DELA.....	47
II	EMPIRIČNI DEL	48
9	NAMEN	48
10	RAZČLENITEV, PODROBNA OPREDELITEV IN OMEJITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	48
10.1	Raziskovalna vprašanja	48
10.2	Raziskovalne hipoteze	54
10.3	Spremenljivke.....	55
11	METODOLOGIJA	58
11.1	Raziskovalna metoda.....	58
11.2	Raziskovalni vzorec.....	58
11.3	Postopki zbiranja podatkov	60
11.4	Postopki obdelave podatkov	62
12	REZULTATI IN INTERPRETACIJA	64
12.1	Analiza uporabe Facebooka.....	64
12.2	Analiza zadovoljstva mladostnikov	78
12.3	Analiza povezanosti med uporabo Facebooka in zadovoljstvom mladostnikov.....	103
13	SKLEP	105
14	LITERATURA	108

Kazalo slik

Slika 1: Naslovna stran Facebooka.....	38
Slika 2: Iskanje osebe »William Shakespeare« pokaže lažne profile	40

Kazalo tabel

Tabela 1: Preizkušanje odvisnih zvez med spremenljivkami	57
Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na spol.....	58
Tabela 3: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na zaključno oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini.....	59
Tabela 4: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev po vsoti zaključnih ocen pri slovenščini, matematiki in angleščini	59
Tabela 5: Količina časa (f) in strukturni odstotki (f %) učencev po času, ki ga namenijo učenju in delu za šolo.....	60
Tabela 6: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila.	64
Tabela 7: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na spol.	65
Tabela 8: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na čas namenjen šolskemu delu.....	66
Tabela 9: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na ocene.....	66
Tabela 10: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na razlog za uporabo Facebooka.	67
Tabela 11: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na spol.	68
Tabela 12: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na čas namenjen učenju in šolskemu delu.	69
Tabela 13: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na ocene učencev.....	70
Tabela 14: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na čas namenjen Facebooku.	71

Tabela 15: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na spol.....	72
Tabela 16: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na čas, ki ga učenci namenijo učenju in šolskemu delu.	73
Tabela 17: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na ocene.	74
Tabela 18: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev s številom prijateljev na Facebooku.	76
Tabela 19: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev na Facebooku glede na spol.	76
Tabela 20: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev, ki jih imajo učenci na Facebooku glede na čas, ki ga učenci namenijo učenju in šolskemu delu. ..	77
Tabela 21: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev, ki jih imajo učenci na Facebooku glede na ocene.....	78
Tabela 22: Ocene parametrov osnovne deskriptivne statistike skupnega rezultata zadovoljstva mladostnikov.....	79
Tabela 23: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s samim sabo.....	80
Tabela 24: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na spol.....	82
Tabela 25: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na ocene.....	85
Tabela 26: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na čas namenjen Facebooku.	87
Tabela 27: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na število prijateljev na Facebooku.....	89
Tabela 28: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s šolo.....	91
Tabela 29: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na spol.....	92

Tabela 30: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na ocene.	93
Tabela 31: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na čas namenjen Facebooku.	95
Tabela 32: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na število prijateljev na Facebooku.	96
Tabela 33: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s starši.	97
Tabela 34: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na spol.	98
Tabela 35: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na ocene.	100
Tabela 36: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na čas namenjen Facebooku.	101
Tabela 37: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na število prijateljev na Facebooku.	102
Tabela 38: Izid Pearsonovega koeficienta korelacije (r) med Facebookom (prisotnost Facebook profila, čas namenjen Facebooku, število prijateljev na Facebooku) in splošnim zadovoljstvom (skupni rezultat na lestvici).	103

1 UVOD

V današnjem času si življenja brez medijev in interneta skoraj ne znamo več predstavljati. Ob jutranji kavi na notesniku beremo najnovejše novice s spletnih portalov, pri vožnji z avtomobilom nam družbo delajo radijski valovi, v službi smo obdani z velikimi zasloni, na katerih prebiramo in pošiljamo e-pošto, ko se dolgočasimo preletimo Facebook časovnico na pametnem mobilnem telefonu in zvečer utrujenih oči zaspimo pred LCD televizijskim zaslonom. Vse lažja cenovna dostopnost tehnoloških pripomočkov bo vedno bolj spreminjala življenja in navade ljudi, hkrati pa bo GPRS signal na mobilnem telefonu postal samoumeven kakor voda, ki priteče iz pipe.

Pri vsem tem pa moramo vedeti, da naše obnašanje in aktivnosti budno spremljajo tudi otroške oči. Starostna meja prve uporabe mobilnega telefona in računalnika se strmo niža. Po podatkih raziskave Mladi na netu (Lobe, Muha, 2011, str. 21) otroci začnejo prvič uporabljati internet pri starosti 9 let in pol. V veliki večini se poslužujejo socialnih omrežij, pri katerih je zagotovo vodilen Facebook. Njegova priljubljenost in število uporabnikov iz dneva v dan naraščata in prav tako se viša število prijateljev, ki jih imajo mladostniki na Facebooku. Po podatkih prej omenjene raziskave ima povprečen slovenski mladostnik na Facebooku 249 prijateljev (prav tam, str. 31).

V teoretičnem delu osvetlim obdobje mladostništva, ki je za marsikoga precej viharo obdobje, saj se spremembe vrstijo druga za drugo. Dotaknem se tudi družine, ki predstavlja primarno okolje mladostnika in ima nanj pomemben vpliv. Kot pravita Musek in Pečjak: »Družina je človeški rod, človeška zgodovina in prihodnost v malem« (Musek in Pečjak, 1997, str. 265). Domače okolje je tudi prostor, kjer se mladostnik najpogosteje prvič sreča z mediji; natančneje z računalnikom in internetom. Starši so prvi in edini, ki lahko otroka

in kasneje mladostnika usmerjajo pri uporabi interneta in Facebooka glede na to, koliko tehnoloških dobrin mu nudijo in kako omejujejo mladostnikov čas.

Kljub visoki priljubljenosti Facebooka in socialnih omrežij sem po pregledu literature ugotovila, da je ta tema precej skopo raziskana. Veliko je nasprotovanj v stališčih glede vpliva interneta in Facebooka na mladostnike. Nekateri avtorji v uporabi le-teh vidijo mnogo nevarnosti in pasti, medtem ko drugi poudarjajo prednosti in neizkoriščene možnosti, ki jih omogoča nenehna povezanost s svetom.

Rdeča nit moje magistrske naloge pa je vpliv, ki ga ima Facebook na zadovoljstvo mladostnikov. Zadovoljstvo je v mladostništvu pomembno, saj je od njega odvisno počutje mladostnika in tudi njegov razvoj in dojemanje sveta okoli njega. V empiričnem delu sem iskala zveze med tema spremenljivkama prav tako sem raziskala vsako spremenljivko posebej in ugotavljala kakšne so navade mladostnikov pri uporabi Facebooka in kako so zadovoljni s samim sabo, s šolo in s starši. Pri raziskovanju sem uporabila anketni vprašalnik in 5-stopenjsko lestvico stališč.

Namen moje magistrske naloge je opozoriti na ustrezno uporabo interneta in socialnih omrežij med mladostniki ter šole spodbuditi k nadaljnjemu medijskemu opismenjevanju učencev. Prav tako želim pozvati starše, da se zavzamejo za otrokove prostočasne aktivnosti in preverjajo kaj počnejo in delijo s svetom ter se lotijo kompromisov glede časa namenjenega Facebooku in časa namenjenega učenju in šolskemu delu.

I TEORETIČNI OKVIR

2 MLADOSTNIŠTVO

Obdobje mladostništva se v literaturi pojavlja tudi pod drugimi termini kot so puberteta, adolescenca, mladost (Kobal, 2000, str. 59). Beseda adolescenca izhaja iz latinske besede *adolescere*, ki pomeni »odrasti« (Kaplan, 2004, str. 1).

Meja, kdaj se konča otroštvo in kdaj se začne odraslost, se razlikuje od družbe do družbe. Določene kulture te prehode ovekovečijo s posebnimi obredi, spet v drugih deželah pa se ta prehod zgodi bolj postopoma, preko obdobja imenovanega mladostništvo (Baron, 1996, str. 305).

Mladostništvo torej zavzema obdobje med otroštvom in zgodnjo odraslostjo. Različni avtorji navajajo različna starostna obdobja, ki bi naj zajemala obdobje mladostništva; po Zupančičevi (2009b, str. 511) bi naj ta čas obsegal starostno skupino 11–12 let in vse tja do 22–24 let.

Ker med posamezniki v tej dobi prihaja do mnogih psiholoških razlik in ker je jasno mejo, kdaj točno se mladostništvo začne in konča, težko določiti, se obdobje mladostništva deli na *zgodnje*, *srednje* in *pozno* mladostništvo (prav tam, str. 512).

Mladostništvo se pri dekletih pojavi in tudi zaključi prej kot pri dečkih. V tem obdobju gre predvsem za hiter telesni razvoj, sprejemanje socialnih vlog, razvoj kognitivnih sposobnosti in spolno dozorevanje (Kobal, 2000, str. 59).

Kobalova (prav tam, str. 60–64) navaja opredelitve mladostništva z različnih teoretskih vidikov.

a) Fiziološka opredelitev

Pri fiziološki opredelitvi gre predvsem za fiziološke oziroma telesne spremembe pri posamezniku. Gre za spolno dozorevanje in hormonske spremembe v telesu. Po tej opredelitvi bi se naj mladostništvo začelo s prvimi spolnimi značilnostmi in končalo s spolno zrelostjo (prav tam, str. 60).

b) Kognitivna opredelitev

Za kognitivno opredelitev predstavlja začetek mladostništva razvoj formalnologičnega in abstraktnega mišljenja. Težave nastanejo le pri ugotavljanju prehoda v in iz obdobja mladostništva, saj se mišljenje pri posameznikih zelo različno razvija. Raziskave kažejo, da mladostniki ob koncu obdobja nimajo enako razvitega abstraktnega in logičnega mišljenja; prav tako se dogaja, da tudi mnogi odrasli niso sposobni abstraktnega razmišljanja (prav tam, str. 61).

a) Sociološka opredelitev

Pogosto se začetek mladostništva opredeljuje s telesnimi spremembami, konec pa s sociološkimi merili, ko se posameznik nauči določenih socialnih vzorcev in ko ga družba sprejme kot odraslega. Včasih se sicer zgodi, da se posamezniki že pred uradnim koncem mladostništva poročijo, imajo otroke ali se finančno osvobodijo, kar pa nujno ne pomeni, da so mladostništvo zaključili predčasno, saj je pod drobnogled potrebno vzeti tudi druge dejavnike, ki vplivajo na takšne odločitve (prav tam, str. 62).

b) Opredelitev z vidika povečane odgovornosti

V mladostništvu je posameznik postavljen pred vrsto odločitev, preizkuša različne možnosti, dela napake in se uči. Pri tem pa se spopada tudi z vedno večjo mero odgovornosti: tako za svoja dejanja kot do družbe. Posameznik postaja svoboden in samostojen in pa tudi vedno bolj odgovoren. »Tako na

primer opravljen voziški izpit mladostniku prinese več svobode in samostojnosti, a hkrati tudi več odgovornosti.« (Kobal, 2000, str. 62).

c) Kronološka opredelitev

Različni avtorji navajajo različne kronološke opredelitve mladostništva. Svetovna zdravstvena organizacija pa loči naslednje tri faze:

1. *zgodnje mladostništvo* (od 10.–12. leta do 14. leta),
2. *srednje mladostništvo* (od 15. do 19. leta),
3. *pozno mladostništvo* (od 20. do 22.–24. leta) (prav tam, str. 63).

d) Eklektična opredelitev

Eklektična opredelitev naj bi omogočala pogled na mladostništvo z vidika več teorij hkrati in po mnenju Kobalove (2000, str. 63) tako nudila bolj celosten pristop. Čeprav je večplastno raziskovanje mladostništva dokaj zahtevna naloga, Kobalova pravi, »da je ustvarjalni eklekticizem, ki zajema pristope različnih smeri znotraj posamezne znanstvene discipline in interdisciplinarna proučevanja različnih znanosti, tista metoda, ki omogoča celovitejše proučevanje mladostništva« (Kobal, 2000, str. 64).

Zupančičeva (2009b) pravi, da se mladostništvo počasi zaključí, ko posameznik prevzame eno od odraslih socialnih vlog (zaključí izobraževanje, dobi službo, se poroči ali si oblikuje družino). Kdaj se te situacije zgodijo, je povsem odvisno od posameznika; nekateri imajo močnejšo željo po izobrazbi, zato dlje vztrajajo pri študiju (ta skupina najdlje ostane v obdobju mladostništva), spet drugi pa šolanje zaključijo prej in se tako prej podajo v svet odraslosti. Zgodnejši prestop med mladostništvom in odraslostjo pa nujno ne pomeni tudi psihološke zrelosti. Zaradi teh razlogov nekateri avtorji za določanje zgornje meje mladostništva uporabljajo druga merila, kot so

sprejemanje odgovornosti in neodvisnost od staršev (Zupančič, 2009b, str. 512).

Musek in Pečjak (1997, str. 248–249) izpostavljata ugotovitev, da je v današnjem, modernem času, biti mladostnik precej zahtevna naloga. Včasih so mladi posnemali starejše in se od njih učili, dandanes pa zaradi velikih medgeneracijskih sprememb mladostniki težje najdejo model, po katerem se lahko zgledujejo. Pogosteje se zatekajo k vrstnikom in medijem, saj stari vzorci niso več uporabni in v mnogih primerih so celo neprimerni. Hitre družbene spremembe pa pomenijo tudi precej nestabilnosti. Izobrazba in zaposlitev danes nista več tako samoumevni kategoriji, zato se mora mlajša generacija dobro pripraviti na visoko mero prilagodljivosti in obvladovanje kriz, ki se vse pogosteje dogajajo (prav tam). Kaplan (2004, str. 19) je mnenja, da so mladostniki po eni strani danes drugačni, po drugi strani pa so še vedno enaki, kot so bili leta nazaj. Tudi leta 1960 so se mladostniki morali spopadati tako s telesnimi spremembami, kakor s vprašanjem neodvisnosti od staršev. Kar je za mladostnike v današnjem času drugače, so tehnološke in ekonomske okoliščine. Tudi družinski vzorci so se spremenili: patriarhalne oblike skoraj da ni več oziroma je zelo redka, veliko je ločenih družin, mater samohranilk in otrok, ki so prepuščeni sami sebi. Drastično so se spremenili tudi šolski sistemi in mladostniki so izpostavljeni toni novih informacij, zahvaljujoč pojavu svetovnega spleta (prav tam, str. 19–21).

Pred časom so obdobje mladostništva označevali kot precej težavno obdobje, saj bi se naj osebe v tem času močno upirale avtoriteti, nihale v razpoloženju in na drugih področjih ter se obnašale zelo hedonistično. Mnenja, zakaj do tega pride, so mešana: nekateri avtorji pravijo, da gre za biološke vzroke, spet drugi pa pravijo, da sta za problematična vedenja krivi družba in kultura, ki vplivata na posameznika. Antropološke študije pa so pokazale, da mladostništvo ni vedno težavno obdobje. Tudi sodobnejše raziskave kažejo na visoko mero optimizma v času mladostništva in nekaj odklonskih posameznikov, katerih

število ni nič kaj višje od števila odklonskih odraslih (Zupančič, 2009b, str. 519–520). Tudi Kaplan (2004, str. 23) navaja, da je večina mladostnikov srečnih in zadovoljnih ter da imajo s starši dobre odnose, kar pa seveda ne pomeni, da nimajo občasnih težav in dvomov.

Izsledki določenih raziskav so se prehitro posploševali na vso mladostniško populacijo, saj se problematično vedenje pri mladostnikih ne dogaja tako pogosto, kot sugerirajo nekateri teoretiki. Predvsem se težavni mladostniki razvijejo iz predhodno težavnih otrok, ki poleg tega živijo v neugodnem okolju (Zupančič, 2009b, str. 520–521).

V današnjem času imajo mladostniki veliko boljše predstavo o obdobju, v katerem se nahajajo bodisi zaradi boljše komunikacije s starši, medijev ali šole. Pa čeprav se mladostniki zavedajo sprememb, ki se jim dogajajo, mnogokrat o svojem počutju molčijo. Poleg telesnih sprememb, ki so se nenadoma začele dogajati, mora posameznik sprejeti povsem drugačno predstavo o sebi in zgraditi nov odnos do sebe in sveta (Braconnier, 2001, str. 32).

Poleg stresnih obdobij, ki jih mladostnik v tem času sicer doživlja, pa izkusi tudi mnogo veselja in si nabere pozitivnih izkušenj (Zupančič, 2009b, str. 512).

3 SAMOPODOBA

Pojem samopodoba je težko enoznačno opredeliti, saj se v literaturi pojavlja mnogo različnih razlag, vse pa so si enake v izhodišču, da gre pri samopodobi za vrsto odnosov, ki jih posameznik goji do samega sebe. Kobalova (2000, str. 24–25) na kratko povzema definicije številnih avtorjev in pravi, da samopodoba zajema zavedno in nezavedno plat posameznika, kar predstavlja tako skupek lastnosti, ki jih posameznik lahko nadzoruje, kot tudi tiste, ki jih ne more. Musek in Pečjak (1997) pa samopodobo opredelita kot »sklop predstav, pojmovanj, vrednotenj in prepričanj, ki jih nekdo oblikuje o sebi« (prav tam, str. 283). Youngsova (2000a) o samopodobi pravi, da je kot listek s ceno, na katerem je napisana naša vrednost.

Na oblikovanje in razvoj pozitivne samopodobe vpliva več dejavnikov. Youngsova (2000a, 2000b) navaja šest prvin samopodobe: (a) občutek fizične varnosti, (b) občutek čustvene varnosti, (c) občutek identitete, (d) občutek pripadnosti, (e) občutek kompetentnosti in (f) občutek poslanstva. Uspešen razvoj teh šestih področij, omogoča uspešen razvoj pozitivne in zdrave samopodobe. Pozitivno samopodobo potrebujejo vsi, saj je potrebna za zdrav razvoj in uspešno življenje. Glavna značilnost posameznikov s pozitivno samopodobo je njihova uspešnost sprejemanja napak in osebna trdnost (prav tam, str. 17–19).

3.1 Dejavniki oblikovanja samopodobe pri mladostniku

Samopodoba se začne pri otroku razvijati že zelo zgodaj. Začne se s samozaznavanjem, ki se pojavi že kmalu po rojstvu, in samozavedanjem. Pri samozaznavanju gre za razlikovanje med seboj in drugim, gre za »razumevanje, da tudi v različnih situacijah lastno telo pripada eni in isti osebi, da se izkušnje preko lastnega telesa razlikujejo od izkušenj preko objektov in da so te izkušnje odvisne tudi od lastnih dejanj« (Kobal, 2000, str. 56).

Samozavedanje se razvije okoli 15. meseca starosti. Takrat se otrok prepozna v ogledalu, začne govoriti in razvijati čustva kot so: krivda, empatija, sram in ponos (prav tam).

Razvoj samopodobe se nato nadaljuje z uporabo lastnega imena (okoli 2. leta starosti), začetkom razvijanja samostojnih aktivnosti in govoru o sebi in svojih čustvih. Otrok nato z določeno samopodobo vstopi v šolo in tam se oblikovanje samopodobe nadaljuje pod vplivom dejavnikov kot so učna uspešnost, odnos z učitelji in sošolci, motivacija, itd. Otrokova samopodoba postaja vedno bolj jasno oblikovana. Kot najpomembnejše obdobje za oblikovanje samopodobe pa mnogi avtorji navajajo prav obdobje mladostništva (Kobal, str. 57–58).

Pri oblikovanju samopodobe gre za psihološki proces, kjer se posameznik sooča z različnimi razvojnimi nalogami, ki si kronološko sledijo. Mladostnik se najprej sooča s telesnim razvojem in si pri tem oblikuje telesno samopodobo in odnos do samega sebe (Kobal, 2000, str. 64–65). »Fantje se učijo biti moški, deklice pa biti ženske« (Youngs, 2000a, str. 78).

Sledi kognitivni razvoj, kjer se posameznik začne bolj osredotočati nase, razvija se formalnogično mišljenje in moralno presojanje. Posameznik začne drugače, zrelejše reagirati v različnih situacijah in hkrati se začne vesti bolj odgovorno, kar je del tudi naslednje razvojne naloge, ki se tiče socializacije (Kobal, 2000, str. 64–65). Prevzemanje odgovornosti je zelo pomembna naloga, saj študija kaže, da otroci, ki prej začnejo prevzemati odgovornost za svoja dejanja, kasneje živijo boljše in srečnejše življenje (Youngs, 2000b, str. 42).

Kot zadnjo razvojno nalogo pa za mladostnika predstavlja oblikovanje celotne samopodobe, od katere je odvisno, kako bo posameznik deloval kasneje v življenju (Kobal, 2000, str. 64–65).

3.2 Samopodoba mladostnika

V otroštvu si oseba nabere lepe spomine, katerih se v odrasli dobi velikokrat rada spominja. Čeprav otroštvo predstavlja pomemben del posameznikovega življenja, pa je čas mladostništva še bolj pomemben, saj se v tej dobi oblikujejo temeljna življenjska izhodišča in posameznik poleg tega prehaja tudi v obdobje mladega odraslega (Musek in Pečjak, 1997, str. 237).

Adolescenca je čas, ko se mladostnik osebno razvija in skladno s tem se razvija tudi njegova samopodoba. V tem obdobju je izpostavljen vrsti sprememb in glede na to, kako uspešno se posameznik znajde v tej fazi odraščanja, tako potem nastopa v vlogi odraslega; lahko da bo zelo uspešen ali pa bo potreboval še malo več časa, da najde svoje poslanstvo (prav tam, str. 239).

Mladostnik pogosto menjuje razpoloženja, saj se v njem sprožajo mnoga čustva s katerimi se mogoče celo prvič seznanja. Velikokrat se mu lahko zgodi, da niti sam ne ve, kaj bi rad, kar lahko v skrajnih primerih vodi tudi v depresijo, slabo voljo ali pasivnost. Večinoma so takšna vedenja nekaj povsem normalnega za to obdobje, saj se mora privaditi na nove občutke in sprejeti spremembe, ki se mu dogajajo tako na telesni kot na psihološki ravni (Braconnier, 2001, str. 34).

Mnogi avtorji so označevali čas mladostništva kot težavno, viharo in uporniško obdobje ravno zaradi mnogih sprememb, s katerimi se mladostnik v tem obdobju sooča. To lahko posledično vpliva na povečano stopnjo konfliktov in upiranja avtoriteti. Med drugim pa veliko avtorjev v teorijo mladostniškega uporništva dvomi. Že pred leti je Bandura v svojih raziskavah ugotovil, da so mnogi mladostniki precej srečni in nekonfliktni ter da so pri izbiri družbe in vzornikov zelo precizni. Do konfliktov med mladostrniki in odraslimi sicer pogosto prihaja, ampak to ni nujno povod za oblikovanje odklonskih vedenj in upiranja, saj vsak mladostnik teži k temu, da postane uspešen odrasel. Do

težav pa velikokrat pride takrat, ko se mladostnik počuti nespoštovanega in manjvrednega. Musek in Pečjak (1997, str. 237–238) torej viharšiško problematiko pripisujeta bolj dejavnikom kot pa samemu obdobju.

3.3 Telesna samopodoba mladostnika

S telesno samopodobo želimo opisati stališče, ki ga ima posameznik do svojega telesa. »Telesna samopodoba se nanaša na: a) subjektivno vrednotenje in afektivno doživljanje fizičnih atributov ter na b) investicije (kognitivne ali vedenjske) v videz kot področje samoocenjevanja« (Kuhar, 2002, str. 259).

V času mladostništva prihaja pri posamezniku do mnogih in hitrih telesnih sprememb. Telo dozoreva, hormoni divjajo; dogajajo pa se tudi druge čustvene in fiziološke spremembe. Oseba se pogosto primerja z drugimi in kaj hitro najde lastnosti, ki so pri drugih boljše. Zaradi tega se lahko počuti manjvrednega ali pa išče načine, da bi te pomanjkljivosti nadomestil z lastnostmi v katerih je dober (Musek in Pečjak, 1997, str. 237).

Telesna samopodoba se pogosteje izkaže kot kritična pri ženskah in deklicah, kar pa ne pomeni, da z njo nimajo težav tudi moški. Ideali, ki jih zadnje čase prikazujejo mediji, so vedno bolj umetni in težko dosegljivi, kar med povprečnimi posamezniki povzroča veliko nezadovoljstva. Ženske si pogosto želijo biti vitkejše, moški pa bolj mišičasti (Kuhar, 2002, str. 257).

Ne glede na to, kako posameznik zaznava svoje telo, imajo na to perspektivo močan vpliv stereotipi in opazke drugih. Če se pri mladostniku razvije negativna telesna samopodoba, pa lahko ta vodi tudi k negativni splošni samopodobi (Kobal, 2000, str. 65). Pomembno vlogo pri oblikovanju kriterijev privlačnosti in neprivlačnosti imajo kulturna sporočila, med njimi se lahko v prvi vrsti izpostavi medije. Mediji definirajo ideal, ki je v večini primerov precej nerealističen in močno odstopa od dejanskih teles (Kuhar, 2002, str. 269).

Kuharjeva (2002, str. 258) ugotavlja, da čeprav se zdi, da so v povprečju s telesno samopodobo manj zadovoljne ženske, se v zadnjem času raziskave osredotočajo tudi na telesno samopodobo moških, ki prav tako ni blesteča. V obdobju mladostništva je zunanji videz velikega pomena, saj je takrat zelo pomembno, kako mladostnika vidijo vrstniki in prve simpatije. Tudi opazke drugih in norčevanje pustijo velik pečat na telesni samopodobi mladostnika. Negativen odnos do svojega telesa in negativna telesna samopodoba pa lahko vodita v motnje hranjenja kot sta anoreksija in bulimija. »Ljudje z realističnimi in zmernimi lastnimi ideali, ki se ne primerjajo z nerazumnimi standardi, imajo bolj ugodno telesno samopodobo in bolj sprejemajo same sebe« (Kuhar, 2002, str. 270–271).

3.4 Težave v razvoju samopodobe mladostnika

Spremembe včasih mladostnika pripeljejo do nezadovoljstva s samim sabo zlasti, če se pretirano primerja z drugimi. Čas mladostništva je precej kritičen za takšna opažanja, še posebej če so zaznavana kot nestandardna (previsok, predebel, premajhen v primerjavi z vrstniki) (Musek in Pečjak, 1997, str. 238). Veliko mladostnikov razvije določene vrste strahov, ki so pogosto povezani s tem, kako jih družba zaznava. Mladostnik se pogosto obremenjuje s tem, kako bo nanj reagirala družba, vrstniki, učitelji in starši. Ti strahovi pa lahko privedejo tudi do zaskrbljenosti in anksioznosti, ki je v večini primerov kratkotrajne narave (Zupančič, 2009a, str. 551–552).

V adolescenci se močno spremenijo razmerja med deli telesa in prav tako se spremeni pogled na samega sebe. Poleg tega se posameznik sooča z različnimi vprašanji, ki se nanašajo na njegovo nadaljnje življenje in pogosto se mladostniki identificirajo z osebami, ki bi jim radi bili podobni (Braconnier, 2001, str. 304).

Avtorji mnogokrat povzemajo Eriksonovo teorijo psihosocialnega razvoja osebnosti pri razvoju identitete, ki je med drugim raziskoval tudi kritične trenutke v posameznikovem razvoju. Najpomembnejša je kriza identitete, ki se pojavi v mladostništvu. V krizi identitete se izkaže, kako uspešno se zna posameznik soočiti s težavami in konflikti. Če jih je zmožen uspešno prebroditi, si lahko ustvari pozitivno samopodobo in uspešno vstopi v svet odraslih, medtem ko tisti, ki pri tem niso najbolj uspešni, končajo z negativno samopodobo in se znajdejo v t. i. identitetni zmedi (Kobal, 2000, str. 65–66).

Težave v oblikovanju samopodobe prepoznamo po težavah pri navezovanju stikov oziroma ohranjanju daljših odnosov (prijateljskih ali ljubezenskih) z ljudmi, ker posameznik ne more vzpostaviti pristnega odnosa. Pogosto se pojavijo tudi samomorilske misli, zaradi občutka brezčasnosti, ker mladostnik v določenih trenutkih ne vidi prihodnosti. Posameznik se lahko v obdobju mladostništva odloči tudi za negativno identiteto, kjer se identificira z družbeno nezaželenimi vlogami (Braconnier, 2001, str. 307–308).

Negativna identiteta je ena izmed glavnih sestavin identitetne zmede. Ta nastane zaradi oblikovanja nasprotnih norm in vrednot, ki jih narekuje družba oziroma okolje. (Musek in Pečjak, 1997, str. 239). Otrok je vedno pod vplivom treh oblik jaza: (a) *realni jaz*, ki je skupek zaznav otrokove lastne uspešnosti v različnih vlogah (učenec, sin/hčerka, prijatelj, itd.), (b) *idealni jaz*, ki predstavlja otrokova pričakovanja in želje o tem kakšen bi rad bil in (c) *javni jaz*, ki je selekcija otrokovih značilnosti, ki jih prikaže širši javnosti. Za uravnovešeno samopodobo je potrebna usklajenost vseh treh področij. Če ravnotežja ni, se posameznik znajde v identitetni zmedi in izgubi občutek, kdo je. (Youngs, 2000b, str. 58–59). Mladostnik se pogosto znajde v neki skupini, s katero se lahko poistoveti ali pa tudi ne – tukaj pride do razkola med pozitivno in negativno identiteto. Pri oblikovanju svoje identitete je torej pomembno, da se mladostnik zaveda, česa si sam želi in ne postavlja na prvo mesto tega, kar od

njega zahteva (ali ne zahteva) družba (Musek in Pečjak, 1997, str. 239; Youngs, 2000b, str. 59).

Znaki negativne samopodobe pri mladih se kažejo v negativnem vedenju in samopodcenjevanju, kjer se posameznik vselej počuti manjvrednega in se ne ceni. Pogosto je prisotno tudi povečevanje drugih, medtem ko jim posameznik ne poskuša biti niti podoben niti boljši od njih. Nizka oziroma negativna samopodoba pogosto vodi tudi v nenehno kritiziranje drugih zaradi nezaupanja vase; s kritiziranjem pa hoče posameznik doseči občutek nadrejenosti (Youngs, 2000b, str. 22).

Današnje generacije mladostnikov pa se soočajo z določenimi pojavi, ki pred časom niso bili toliko značilni za to obdobje. Starostne meje, ko se začnejo pojavljati nasilje, samomorilnost, uživanje drog in alkohola ter spolnost, se vrtoglavo znižujejo (Musek in Pečjak, 1997, str. 242). Mladostnik se poda v alkohol predvsem zato, da pozabi na težave, si dvigne samozavest, se opogumi in se tako pretvarja, da je nekdo drug. Poleg opijanja pa je med mladimi vedno bolj prisotno tudi uživanje drog. Med najbolj pogostimo uživanimi drogami je indijska konoplja, ki povzroča sproščenost in zadovoljstvo (Braconnier, 2001, str. 266/409). Droge sicer niso neposredno povezane z mladostništvom, gre le za nesrečno kombinacijo mladostnika, ki je v obdobju preizkušanja, na eni strani in preprodajalci mamil na drugi (Musek in Pečjak, 1997, str. 243).

Problematičen je tudi pritisk, ki ga mladi čutijo s strani šole in izobraževanja, staršev in družbe nasploh. Vedno več je mladih, ki ne končajo šolanja ali so brezposelni; to vodi v konflikte z družino ali partnerjem, kar lahko nenazadnje privede tudi do nasilja, drogiranja in samomora. Zanimivo je dejstvo, ki ga izpostavljata Musek in Pečjak (1997, str. 242) in sicer pišeta, da se samomorilnost pogosteje pojavlja v razvitih državah, kar zopet namiguje na predpostavko, da je težavno mladostništvo odvisno od družbe in zunanjih

dejavnikov, ki vplivajo na mladostnika in ne toliko od obdobja samega. Manj razvite države in druge kulture tako perečih problemov s samomorilnostjo mladostnikov nimajo (prav tam). Mladostnika, ki omenja samomor ali ima kakršnekoli drugačne črne misli, je potrebno jemati resno, saj samomor vsaj enkrat poskuša storiti 8 % deklet in 5 % fantov. Kaj je razlog, ki mladostnika privede do takšnega dejanja, pogosto ostaja neznan tako okolici kot tudi mladostniku samemu, verjetno pa je to posledica nekega hujšega, stresnega dogodka (Braconnier, 1999, str. 278–280).

Zaskrbljujoč je podatek, da je več kot četrtnina Slovenskih osmošolcev pogosto potrta (Zupančič, 2009a, str. 555). Ločiti je sicer potrebno potrtost in depresijo. Pri potrtosti gre za krajše obdobje slabega počutja, pomanjkanja volje in pretirane občutljivosti, medtem ko je depresija daljše obdobje takšnega stanja in poleg naštetega posameznik izgubi vso veselje, se umakne vase, težje ali preveč spi, noče v družbo in misli tudi na samomor (Braconnier, 2011, str. 274–275). Pri mladostnikih so sicer depresivna stanja bolj blaga in kratkotrajna in se mnogokrat pojavijo zaradi brezzdelja oziroma dolgočasje in zaradi tega, ker so mladostniki v tem obdobju bolj pozorni nase, na svoje razmišljanje in počutje (Zupančič, 2009a, str. 556). Pogosteje kot s pravo depresijo, se mladostnik sreča z »grozečo depresijo« (Braconnier, 2011, str. 275), ki se pojavi na meji med potrtostjo in depresijo. Gre za strah pred žalostjo, ki lahko privede tudi do zaskrbljenosti in anksioznosti (prav tam). Anksioznost je pogosto povezana z osamljenostjo, ki jo mladostnik ne doživlja kot pomanjkanje prijateljev ampak kot pomanjkanje pomena v socialnih stikih (Zupančič, 2009a, str. 553).

Na mladostnika pa v času razcveta tehnologije vplivajo tudi mediji. Povprečen otrok do svojega 16. leta starosti preko televizije vidi okoli 13 000 umorov, kar lahko pri nekaterih spodbudi agresijo in nasilno vedenje (Musek in Pečjak, 1997, str. 242). Agresijo oziroma stanje visoke vznemirjenosti mladostnik izraža preko preklinjanja, prerekanja ali celo pretepanja. Nasilno vedenje lahko

sprožijo različne frustracije, ki jih mladostnik doživlja, ko mu je onemogočena telesna ali socialna dejavnost (Zupančič, 2009a, str. 557).

Faktor, ki prav tako ni zanemarljiv, so nestabilni odnosi v družinah in ločitve, ki jih je vedno več. Mnogo je takih staršev, ki zaradi službenih ali drugih obveznosti s svojimi otroki preživi razmeroma malo časa (Musek in Pečjak, 1997, str. 242). Otroci, ki se iz šole vračajo v prazna stanovanja, se počutijo neprijetno in ne varno. Tako se počutijo tudi kadar so doma sami ali z varuško in tega se nekateri starši sploh ne zavedajo (Youngs, 2000b, str. 34). Mladostniki, ki so prepuščeni sami sebi, iščejo družbo in vzore v vrstnikih, kjer lahko kar hitro prevzamejo napačne vrednote in obnašanje (Musek in Pečjak, 1997, str. 242).

4 MLADOSTNIK IN DRUŽINA

4.1 Vloga in pomen družine v mladostništvu

Družina predstavlja enega od temeljnih dejavnikov socializacije. V vseh kulturah se postavlja na prvo mesto in je v vseh pogledih videna kot nekaj svetega. Družinsko okolje za posameznika predstavlja primarni prostor v katerem se razvija in dopolnjuje; uči se odnosov do nasprotnega spola, do starejših in mlajših. Življenje v taki skupnosti je za človeka izrednega pomena, saj dolgo časa potrebuje druge, da lahko sploh preživi; prav tako potrebuje starše oziroma skrbnike, da lahko normalno odrašča in se pri tem počuti varnega (Musek in Pečjak, 1997, str. 265). Družina se je do danes močno preoblikovala, razlogi za to so predvsem nova razdelitev vlog, enakopravnost med spoloma, odprte zveze in porast ločitev. Ena od raziskav je pokazala, »da vsak drugi anketiranec meni, da so ljudje v partnerski zvezi zato, da imajo otroke« (Braconnier, 2001, str. 75).

Če so družinski odnosi skrhani, se pogosto pojavljajo anomalije kot so slab šolski uspeh, nasilje, zlorabe drog in alkohola in nenazadnje tudi samomori. Danes je sicer urejeno družinsko življenje precej na precepu, saj se mladi vse kasneje ali redkeje odločajo za poroko in otroke; to pa še vedno ne pomeni, da družba ne teži k stabilnim družinskim odnosom in družini kot temeljni vrednoti (Musek in Pečjak, 1997, str. 267).

Biti starš pomeni soočati se z različnimi obdobji skozi katera otrok prehaja (Braconnier, 2001, str. 377). Filmi pogosto prikazujejo mladostnike in njihove starše v večnih razcepih, ker starši ne želijo popustiti, ko mladostnik hoče odločati po svoje (Kaplan, 2004, str. 137). Čas otroštva, ko so starši bili tisti, ki so vodili in usmerjali otroka, se zaključuje; v času mladostništva mladostnik prevzame vaje v svoje roke in se poskuša bolj ali manj znajti sam, kar pa ne pomeni, da staršev ne potrebuje več. Starši mu morajo v tem obdobju biti v oporo, mu stati ob strani in mu znati svetovati (Braconnier, 2001, str. 377–382).

Odnosi se v času mladostništva spremenijo na vseh nivojih. Komunikacija se spremeni količinsko in kakovostno (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 589). Mladostnik se želi oddaljiti od staršev in s tem pokazati svojo neodvisnost, zato se pogosto zdi, da postaja skrivnosten in staršem ne zaupa več toliko, kot jim je prej, po drugi strani pa od staršev želi in pričakuje podporo in razumevanje. (Braconnier, 2001, str. 378–379). Raziskave kažejo, da mladostniki starše uvrščajo zelo visoko glede na pomembnost v njihovem življenju (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 590). Dekleta so s svojimi materami zelo povezana in tudi matere so mnenja, da so njihove hčere z njimi v prijateljskih odnosih. Študije razbijajo mite o uporniških in nemogočih mladostnikih, saj jih je večina mnenja, da imajo s svojimi starši precej dobre odnose (Kaplan, 2004, str. 138).

Odnos med mladostnikom in starši je v fazi konstantnega spreminjanja; enkrat imajo večjo moč starši, drugič mladostnik. Ključnega pomena so v teh trenutkih starši. Nekateri se zavedajo, da otrok odrašča in od njega pričakujejo bolj odraslo in odgovorno vedenje zato jim dopuščajo tudi več svobode (prav tam, str. 139). Drugi starši pa tega oddaljevanja ne sprejmejo najbolje, kar lahko mladostniku daje občutek ujetosti in se odzove uporniško (Braconnier, 2001, str. 379).

Čas osamosvajanja in preizkušanja lahko tako privede do nekaterih nesoglasij in razhajanj. Najpogosteje so konflikti povezani z uporabo telefona, večernimi izhodi, denarjem, gledanjem televizije in pospravljanjem sobe. S prehodom v obdobje mladostništva in sprejemanjem odgovornosti, se mladostnik začne učiti tudi odgovornega ravnanja z denarjem. Mnogo mladostnikov prejema žepnino; kako visoka je le-ta, je povsem odvisno od staršev in njihove finančne zmožnosti. Žepnina mladostniku omogoča, da si kupi kakšen nepotreben predmet ali pa varčuje za neko večjo stvar. Kako mladostnik zapravi žepnino je njegova stvar in vanjo se starši ne bi smeli vmešavati. Pomembno je, da mladostnik dobi občutek za denar; da zna varčevati, ko je to potrebno in da zna

na sploh z denarjem pravilno ravnati, saj se tako uči tudi finančne neodvisnosti (Braconnier, 2001, str.161–175).

Mladostnik vedno manj časa preživi s starši in tudi aktivnosti, ki ga zanimajo ne vključujejo več staršev v tolikšni meri kot so jih v času otroštva (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 591). Želi si svobode, starši ga pri tem omejujejo, če pa že ne, pa postavljajo nemogoča pravila. Največ težav imajo starši v začetni fazi mladostništva, saj se morajo tudi oni prilagoditi novim situacijam; takrat tudi prihaja do največ sporov. Čez čas se spremenijo tako starši kot mladostniki in odnos se normalizira. Razikava kaže, da mlajši mladostniki staršev ne dojemajo kot prijatelje in osebe, ki bi jim dopuščale avtonomijo. Starši so za njih osebe, ki izražajo čustva, so z njimi večji del prostega časa in jim kupujejo stvari. Starejši mladostniki pa so starše opisali kot osebe, ki jih podpirajo, razumejo, učijo in jim dovoljujejo, da so to, kar želijo biti (Kaplan, 2004, str. 142). Pomembno je, da mladostnik in starši čim prej najdejo skupen jezik in od prerekanja preidejo k dialogu in kompromisom. Če mladostnik kompromise in dogovore upošteva, lahko uživa vedno več svobode. Pri dogovorih je ključnega pomena skladnost staršev, saj se le tako lahko ustvarijo konstruktivni dogovori (Braconnier, 2001, str. 381).

Spremembe v odnosih pa se kažejo tudi v mladostnikovem dojetju družinske povezanosti. S tem, ko vstopajo in gredo čez obdobje mladostništva, se pogosto počutijo manj povezane z družino, kar je posledica tega, da mladostnik ne preživlja več toliko časa z družino ampak je raje v družbi prijateljev (Kaplan, 2004, str. 145).

4.2 Prijatelji in vrstniki

V času mladostništva postanejo pomemben del življenja tudi vrstniki, kar je sicer povsem normalno in prav tako nujno potrebno, saj so zadovoljivi vrstniški

odnosi v mladostništvu izrednega pomena za uspešnost v nadaljnjem življenju (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 600).

V tem obdobju mladostniku ne zadostujejo več samo starši; potrebuje zunanji svet, da lahko zadovolji svoje potrebe. Pri iskanju prijateljev in vključevanju v družbo se mladostnik pogosto spopada z dvomi, saj ga skrbi kako nanj gledajo drugi (Braconnier, 2001, str. 220/405). Odnosi z vrstniki postajajo čedalje močnejši in čustveno intenzivnejši. Vrstniki postanejo tisti, ki jim mladostnik zaupa, z njimi deli svoje skrivnosti in si izmenjuje izkušnje (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 600).

V času mladostništva je večji poudarek na odnosu z vrstniki, kar pa še ne pomeni, da so ti odnosi povsem novi in niso obstajali v otroštvu. Odnosi med vrstniki se v obdobju mladostništva poglobijo in zavzamejo pomemben del mladostnikovega življenja in časa (Kaplan, 2004, str. 179–181). Oblikujejo se tudi vrstniške skupine, ki so najprej istospolne, kasneje pa postanejo mešane in služijo kot možnost za spoznavanje nasprotnega spola in prve ljubezni. Skupine temeljijo na skupnih interesih, aktivnostih in osebnostnih lastnostih članov. Člani določene skupine so ponavadi zelo povezani in kažejo močno odklanjanje do nečlanov (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 601–603). V takšnih skupinah se pogosto najde nekdo, ki je vodja in kateremu si želijo vsi člani biti kar se da podobni. Vpliv vrstnikov se pogosto kaže v stilu oblačenja, okusu za glasbo in knjige, izvenšolske dejavnosti in prijatelje (Braconnier, 2001, str. 171/221).

Vrstniške skupine pomagajo mladostniku, da razvije in izboljša svoje socialne veščine. Mladostnik v odnosu z vrstniki razvija zmožnost komuniciranja v različnih situacijah, postavljanja kompromisov in razumevanja različnih stališč. Vrstniške skupine so pogosto napačno razumljene, saj jih mnogi povezujejo z nevarnostmi in odklonskim vedenjem, vendar raziskave kažejo, da je ravno pomanjkanje stika z vrstniki tvegano za mladostnikov uspeh. Mladostniki, ki so

med vrstniki zaželjeni in priljubljeni, imajo ponavadi boljši šolski uspeh, boljše samopodobo in so bolj prilagodljivi (Kaplan, 2004, str. 182).

Mladostniki, ki so priljubljeni med vrstniki, imajo pogosto podobne značilnosti. Ponavadi imajo dobre vodilne sposobnosti in socialne veščine, so dobri v kakšnem športu, imajo privlačen izgled, dovolj denarja in nasploh dajejo vtis urejenosti. Čeprav pa popularnost vedno ne pomeni tudi priljubljenosti. Nekateri posamezniki se zaradi slovesa popularnosti nočejo družiti z manj popularnimi, saj se bojijo, da bi izgubili ugled. Npopularni mladostniki se ponavadi delijo v dve skupini. Prva skupina zajema mladostnike, ki so agresivni, zadržani ali imajo slabši šolski uspeh. Taki mladostniki so med popularnimi skupinami precej nezaželeni in se jih pogosto izogibajo. Druga skupina pa so mladostniki, ki niso vizualno privlačni, imajo nezanimive konjičke in se niti ne trudijo biti popularni. Ti mladostniki so s strani popularnih skoraj popolnoma prezrti. Dejstvo je, da imajo popularni mladostniki več pravih prijateljev in živijo polnejše življenje (Kaplan, 2004, str. 192–195).

Za ohranjanje stikov s prijatelji pa mladostniki in predvsem mladostnice preživijo veliko časa na telefonu ali pa svoj prosti čas preživljajo zunaj s prijatelji. Starše pogosto skrbi družba, v kateri se znajde mladostnik, zato je pomembno, da starši vedo, s kom se njihov otrok družijo in kam zahaja; vsekakor pa mladostniku ni pametno prepovedati izhodov in druženja s prijatelji, saj to lahko privede v konflikte (Braconnier, 2001, str. 161/171). Raziskave kažejo, da imajo starši večji nadzor nad hčerami kot na sinovi (Kaplan, 2004, str. 141).

Mladostnik potrebuje družbo vrstnikov, saj jim po novem letu zagotavlja del čustvene opore in lahko z njimi deli stvari, ki jih s starši ne more (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 600).

4.3 Vzgoja

Oseba se razvija pod okriljem trajnih in načrtnih družinskih vplivov, ki jih označujemo kot vzgojo. Vzgojni stili so odvisni od družine in kulture; nekje vlada močna avtoriteta staršev, drugod pretirana prizanesljivost. Ne ena in ne druga skrajnost nista priporočljivi, saj se v teh primerih lahko hitro razvijejo motnje pri razvoju osebnosti. V obeh primerih se razvije nesamostojna osebnost, ki je odvisna od drugih. Idealna je vzgoja, kjer je dovolj ljubezni in naklonjenosti; v večini primerov pa v družinah prevladujejo mešani vzgojni stili (Musek in Pečjak, 1997, str. 268–269).

Čeprav imajo starši za sabo desetletje starševstva in vzgajanja, se tudi zanje začena novo obdobje. Kakšen stil vzgoje uveljavljajo starši je pogosto jasno razvidno že v zgodnjem otroštvu; nekateri so naravnani bolj strogo, drugi so bolj popustljivi, spet tretji pa sploh ne dajo kaj veliko na vzgojo svojega otroka (Kaplan, 2004, str. 145). »Vzgoja nedvomno oblikuje človeka in osebnost.« (Musek in Pečjak, 1997, str. 268).

Starši se v času mladostništva lahko odločijo ali bodo mladostniku v oporo ali pa ga bodo nadzirali. Če se odločijo za oporo, to pomeni, da bodo mladostniku dali dovolj prostora, da se razvija, in ga sprejemali takšnega kot je; medtem ko gre pri nadzoru za omejevanja, prepovedi in kaznovanje na eni strani in zahteve na drugi strani. Z zahtevami se mladostniku postavijo jasna pravila in oblikujejo zaželena vedenja. Popolno starševstvo je v času mladostništva uravnotežena mera opore in zahtev (Zupančič in Svetina, 2009a, str. 595). Mladostnik je sicer še vedno odvisen od staršev, saj potrebuje materialno varnost, dom in tudi finančno podporo. V današnjem času se ta odvisnost od staršev pogosto podaljša še v dobo zgodnje odraslosti, saj se posamezniki srečujejo s težavami pri zaposlovanju, podaljšanjem šolanja in drugimi dejavniki (Braconnier, 2001, str. 44).

Najtežja naloga, ki jo imajo starši v obdobju mladostništva, je oceniti kdaj in kaj mladostniku prepovedati in kaj ne, da si lahko sam nabere potrebnih življenjskih izkušenj in lekcij. Pred leti je veljalo, da se otrokom ne sme nič prepovedati in da jih je potrebno čim manj omejevati. Takšna vzgoja se je izkazala za neuspešno, zato se znova vzpostavlja starševska avtoriteta. Avtoriteta, ki jo uveljavljajo starši, je lahko moralna ali formalna. Formalna avtoriteta je postavljanje pravil in omejitev, medtem ko je moralna avtoriteta nekaj notranjega. Moralna avtoriteta temelji na ljubezni, spoštovanju in upoštevanju vrednot, ki vladajo v družini (prav tam, str. 45–48). Brez ustrezne vzgoje, ki temelji na vrednotah, mladostnik ne more oblikovati svojega vrednotnega sistema. Musek (2009, str. 11–13) poudarja, da se današnja vzgoja še vedno premalo osredotoča in opira na vrednote in da je še vedno pod prevelikim vplivom permisivnosti. Vrednote je potrebno negovati in jih vključevati v vzgojo, saj se ob njihovem upoštevanju razvije ustrezno vedenje in se tako prepreči negativne pojave v družbi. Kako si bo posameznik izoblikoval lestvico vrednot je torej v prvi vrsti odvisno od staršev, nato sledijo šola, vrstniki in mediji (prav tam). Tudi Braconnier (2001, str. 49) ugotavlja, da so mladostniki danes čedalje bolj demoralizirani in ne ločijo več med tem, kar je prav in kar je narobe.

Mladostniki, ki izhajajo iz družin z avtoritativnim vzgojnim stilom, se izkažejo za uspešnejše in manj dovzetne za vplive iz okolice, kar nadaljnje pomeni, da imajo manj možnosti za delinkventno vedenje in zlorabe alkohola ter drugih substanc (Kaplan 2004, str. 147).

Vpliv družine se kaže na več področjih otrokovega življenja: od obnašanja do uspeha v šoli. Če je otrok izpostavljen težavnih družinskih razmeram, se to pogosto kaže v slabšem učnem uspehu in težavnem vedenju. Mladi kljub prenasičenosti z materialnimi dobrinami in tehnologijo še vedno potrebujejo ljubezen in čustveno toplino. Pravzaprav je zaradi spremenjenega

življenjskega tempa potrebujejo še več. Nič ne more nadomestiti intimnosti in varnosti, ki jo občuti v krogu družine (Musek in Pečjak, 1997, str. 270).

5 UČNA USPEŠNOST IN SAMOPODOBA MLADOSTNIKA

Še en dejavnik, ki ga v času adolescence ne smemo zanemariti, je šolsko okolje (Braconnier, 2001, str. 177). Šola ima danes precej pomembnejšo vlogo, kot jo je imela včasih, ko se je od mladostnika pričakovalo, da čimprej zapusti svoje starše in si ustvari svojo družino. Danes otroci preživijo skoraj več časa v šoli kot doma, zato šola predstavlja pomemben del mladostnikovega življenja (Kaplan, 2004, str. 215).

Tako kot na vseh področjih v tem obdobju, se tudi v šoli vrstijo nekatere spremembe: novi učitelji pri vsakem predmetu, selitve med odmori in novi načini dela. Prav tako v domačem okolju šola zaseda pomembno mesto, saj se pogovori (in tudi spori) velikokrat vrtijo okoli ocen in učnih dosežkov. Pritisk na mladostnika s strani staršev in tudi družbe včasih sproži popuščanje v šoli ali pa krhanje medsebojnih odnosov v družini. Seveda pa na učni uspeh ne vplivajo le starši ampak tudi učitelji, metode poučevanja, (ne)zanimanje za prihodnost (poklic, kariera) in prevelik poudarek na izvenšolskih dejavnostih (Braconnier, 2001, str. 177–178).

»Učna uspešnost na učnem področju je opredeljena z učnimi cilji oz. standardi znanja, ki so v nekem šolskem sistemu postavljeni kot merilo učenčevih dosežkov pri določeni starosti oz. v določenem razredu« (Puklek Levpušček in Zupančič, 2009, str. 9).

Šolska uspešnost oziroma neuspešnost pa nista povezani le z ocenami in spričevalom. V šoli se posameznik poleg pisanja in računanja uči tudi dela v skupini, razvija samostojno razmišljanje in delovne navade ter oblikuje ustrezne vzorce vedenja in odzivov na različne situacije. Ta celoten proces skupaj z ocenami pokaže koliko je učenec dejansko odnesel od šolanja (Tomori, 2002, str. 16).

Še preden se otrok rodi, imajo starši določena pričakovanja in želje, ki bi jih naj otrok dosegel. Kakšno samopodobo si bodo izoblikovali otroci, je odvisno tudi od staršev in njihovih odzivov na otrokovo vedenje, uspehe in neuspehe. Pri nadarjenih otrocih se proces oblikovanja samopodobe začne prej, saj se pri teh otrocih prej razvije tudi samozavest (Ferbežer, 2008, str. 25–26).

Otrok si vselej prizadeva za dobre ocene in vloži veliko truda v šolsko delo, čeprav starši to včasih izkoriščajo za doseganje družbenega ugleda. Otrokov uspeh v šoli ostaja tekom let podoben. Včasih pa se izkaže, da ima mladostnik v višjih razredih težave, ki se v nižjih razredih niso tako pogosto pojavljale oziroma niso bile tako izrazite. Učne težave, ki nastanejo zaradi psiholoških težav, lahko izvirajo iz otroštva ali pa se pojavijo v obdobju mladostništva. Težave, ki izvirajo iz otroštva, običajno otežujejo nove načine razmišljanja, ki jih normalen mladostnik osvaja, prav tako so pogosto posledica zanemarjanja otroka. Težave, ki se pojavijo v obdobju mladostništva so lahko le prehodne in mineje tekom obdobja. Te težave so pogosto povezane tudi z dejstvom, da mladostnik odkriva nov svet ljubezni in prijateljstva in mu zaradi življenja v oblakih za šolo včasih zmanjka časa. Obstajajo pa tudi težave, ki so trajne, kot na primer patološka želja po opustitvi šolanja in večkratno izostajanje, ki lahko vodita tudi do izključitve iz šolskega sistema (Braconnier, 2001, str. 179–186).

Šolsko okolje pomembno vpliva na otrokovo samopodobo; pravzaprav imajo velik vpliv na samopodobo učitelji in šolski vrstniki. Na višanje pozitivne samopodobe ima dober šolski uspeh manj vpliva kot ga ima slab učni uspeh na nižanje že nizke samopodobe. Za otroka je bolj pomembna verbalna ocena, kjer dobi povratno informacijo s pomočjo socialne interakcije in si tako lažje razlaga, kakšen učenec je in kakšno mnenje imajo drugi o njem. Učenec prav tako uporabi ocene za primerjavo z njegovimi vrstniki (Žibert, 2011, str. 25).

Mnoge raziskave kažejo močno korelacijo med inteligentnostjo in učno uspešnostjo. Prav tako je znano, da ljudje z visokim IQ niso vedno zelo

uspešni. Brkovičeva raziskava iz leta 1979, ki jo navaja Kobalova (2000, str. 162–163) je pokazala, da imajo učenci s povprečno inteligenco, ki so pogosteje uspešno ocenjeni, višjo raven samospoštovanja.

Sposobnih otrok, ki imajo negativno samopodobo, pa šola ne motivira, ker vedno znova tvegajo, da bodo doživeli neuspeh. Po drugi strani pa otroci, ki imajo pozitivno samopodobo iščejo novosti, so radovedni in samozavestni. Pomembno vlogo tukaj igrajo starši in njihov odziv na otrokov uspeh oziroma neuspeh. Če na uspeh reagirajo pozitivno in s pohvalami, na neuspeh pa negativno ter z grajami in kaznijo, bo otrok postal negotov vase in bo zmeraj deloval tako, da bo ustregel staršem (Humphreys, 2002, str. 20–22). Nekaterim nadarjenim otrokom dober učni uspeh ne predstavlja motivacije za učenje, ampak se učijo zgolj zaradi tega, da se izognejo neuspehu. Takšni otroci lahko postanejo pretirani perfekcionisti ali pa učno neuspešni, saj se zaradi pomanjkanja zahtevnosti njihove sposobnosti ne razvijejo v popolnosti (Ferbežer, 2008, str. 31). Previsoke zahteve, ki jih včasih starši zastavljajo otrokom, lahko privedejo do nizkega samospoštovanja, prav tako pa se enako zgodi takrat, ko starši od otrok ne zahtevajo ničesar. Otroci se morajo naučiti svojih dolžnosti, da bodo sposobni samostojnega življenja. Raziskave kažejo, da imajo največji vpliv na samopodobo otrok prav starši, zato je pomembno, da jih le-ti spoštujejo in jim dajejo dober vzor (Humphreys, 2002, str. 20–22).

Šolska neuspešnost je precej raziskovana tematika različnih ved, še vedno pa ostaja prikrit problem, saj otroci poleg tega, da dobivajo nizke ocene, izgubljajo tudi motivacijo in samozavest in ne pridobivajo potrebnega znanja. Pri posameznikih z nizko učno uspešnostjo je upočasnen tudi razvoj mišljenja in delovnih navad, težko sodelujejo z drugimi in težje razvijajo spretnosti. Učna uspešnost je močno odvisna od družinskega okolja, saj učenci z nižjim učenim uspehom po navadi prihajajo iz disfunkcionalnih družin, kjer nimajo možnosti zdravega razvoja in so pod nenehnim pritiskom staršev (Žibert, 2011, str. 25–

26). Šolska neuspešnost je pogostejša tudi pri otrocih, ki so bolj introvertirani, slabše organizirani, agresivni in slabše socializirani (Tomori, 2002, str. 17).

Neuspeh v šoli vpliva na otrokovo kasnejše življenje kar se tiče socialno-ekonomskega statusa, prav tako pa je prizadet tudi otrokov osebnostni razvoj. Če otrok v šoli doživlja veliko neuspehov, se spremeni njegovo počutje, in sicer se počuti nesposobnega in manjvrednega, kar negativno vpliva na njegova samospoštovanje in samopodobo. Takšni otroci iščejo potrditev z nezaželenimi oblikami vedenja in se pogosto tudi družijo z vrstniki, ki odklonsko vedenje odobravajo (Žibert, 2011 str. 28). Razlog, da se manj uspešni otroci povezujejo, je v tem, da se v teh skupinah počutijo bolje in nimajo slabe vesti zaradi neuspehov, prav tako pa neuspešne otroke druga družba ponavadi zavrača. Slabe izkušnje s šolskim sistemom pa lahko otroci in mladostniki kasneje posplošijo tudi na druge socialne sisteme in goji vedno večje konflikte (Tomori, 2002, str. 18).

6 MLADOSTNIK IN MEDIJI

Dandanes se kot pomemben dejavnik, ki vpliva na mlada življenja, pojavljajo tudi mediji. Mladostniki živijo v okolju nasičenim z različnimi mediji: televizije, DVD predvajalniki, video igre, internet, mobilni telefoni, tablice in vsi ostali pripomočki. Mediji nas torej obdajajo skoraj na vsakem koraku in lahko bi rekli, da so na nek način neizogibni. Pomembno vlogo igrajo pri otrokovi izobrazbi, komunikaciji, zabavi in v prostem času (Scantlin, 2011, str. 51).

6.1 Mediji

Medij je vsako komunikacijsko sredstvo, na primer časopis, letak, plakat in seveda radio, televizija in internet. Delimo jih v elektronske (radio, televizija, internet) in tiskane (knjiga, časopis, letak, plakat) medije. Mediji so del našega vsakdanjika, krojijo naše življenje, nas usmerjajo in večini ljudi kreirajo njihovo osebno mnenje. V njih najdemo najrazličnejše informacije o komerkoli in čemerkoli. Večina medijev omogoča javno množično komuniciranje, kjer gre za hitro podajanje informacij velikim skupinam ljudi. Množično komuniciranje je poleg tega namenjeno vsem, ne glede na spol, starost, raso, izobrazbo, itd. (Erjavec in Volčič, 1999a, str. 9–11).

Televizija se je spremenila in razvila v najbolj spektakularni medij, radio pa v najhitrejšega. Čeprav se je danes precej razširil tudi internet, je svojo pomembno vlogo obdržal tudi tisk. Elektronski prenos podatkov pri občinstvu pusti le nek bežen vtis, medtem ko tiskane besede zahtevajo več pozornosti in pustijo spominski vtis (prav tam).

V osnovi mediji opravljajo štiri funkcije in sicer: (a) *informacijsko*, kjer posameznik prejema informacije in sporočila; (b) *interpretacijsko*, kjer si posameznik oblikuje mnenje o dobljenem sporočilu; (c) *socializacijsko*, kjer gre za prenos informacij iz ene generacije na drugo in (d) *zabavno*, ki občinstvu nudi razvedritev in sprostitev (prav tam).

6.2 Učinki medijev

Z elektronskimi mediji se otroci srečajo že zelo zgodaj in se učijo njihove uporabe že od malih nog. V domačem okolju so starši tisti, ki otrokom predstavijo medije in prav tako so starši tisti, ki uporabo medijev nadzorujejo oziroma omejujejo (Scantlin, 2011, str. 51).

Otroci, ki prekomerno gledajo televizijo in sedijo za računalnikom, si ustvarjajo poseben življenjski stil, kar lahko zelo negativno vpliva na njihovo nadaljnje življenje. Prekomerno sedenje vpliva na fizično zdravje in razvoj možganov, prav tako pa so takšni otroci nagnjeni k prekomerni telesni teži, razvijejo slabe prehranjevalne navade in se premalo gibljejo. Raziskava Univerze v Kaliforniji je prav tako pokazala, da so otroci, ki gledajo televizijo več kot dve uri na dan, bolj nagnjeni k višjim ravnom holesterola v krvi; prav tako so otroci, ki uživajo hrano pred televizijo, bolj nagnjeni k debelosti. Prekomerno posedanje pred televizijskimi ali računalniškimi ekrani pa lahko vodi tudi do neprimerne razvoja možganov in zmanjša sposobnosti učenja (Erjavec in Volčič, 1999b, str. 12–13).

V informacijski dobi je skoraj v vsakem gospodinjstvu prisoten vsaj en računalnik. Otrok se z računalnikom sreča vsak dan: v trgovini, pri zdravniku, v šoli in nenazadnje tudi doma. Če hočemo otroka zaščititi in poučevati o svetu, ga je potrebno pripraviti tudi na uporabo računalnika. Po Sloveniji so že začeli uvajati računalništvo v vrtce, kjer jih naučijo osnovne uporabe in jih pripravijo na nadaljnjo uporabo. Računalnik predstavlja novost, nov način dela, ki ga je potrebno sprejeti in pravilno posredovati otrokom. Sicer računalnik res ne more nadomestiti konkretne igre, vendar pa se je izkazalo, da ima pozitiven vpliv na socialni razvoj, saj lahko otroci s pomočjo le-tega delajo po skupinah in si med tem izmenjujejo mnenja, sodelujejo in komunicirajo. »Računalnik je medij, s pomočjo katerega lahko otrokom prikažemo situacije, ki jih drugače ne moremo« (Zore, 2005, str. 10).

Pomembno je, kako mladostniki preživljajo svoj prosti čas, saj tudi to vpliva na njihov razvoj. Raziskave so pokazale, da se mladi ne zatekajo le k eni vrsti medija, ampak da jih uporabljajo več hkrati; na primer: poslušajo glasbo, brskajo po spletu in se pogovarjajo s prijatelji preko sms sporočil. Scantlinova navaja izsledke raziskave, ki je pokazala, da so otroci od 8. do 18. leta starosti medijem izpostavljeni približno 8,5 ure vsak dan. Med najbolj zanimivimi interaktivnimi mediji za mladostnike sta predvsem mobilni telefon in internet, katerih uporaba se s starostjo viša. Glede na spol se pri pogostosti uporabe medijev ne kažejo bistvene razlike, obstajajo pa razlike v aktivnostih, ki jih mladi počnejo s pomočjo medijev, in sicer dečki pogosteje igrajo igre, deklice pa uporabljajo internet predvsem za elektronska sporočila, brskanje in pogovor s prijatelji. Vpliv medijev je delno odvisen od tega, kakšne programe mladostnik gleda, kakšno glasbo poslušaja, kakšne vsebine prebira in kakšne igre igra. Obstaja nekaj dokazov o tem, da če otrok gleda izobraževalne oddaje, je v šoli uspešnejši, kot če gleda splošne, zabavne vsebine. Podobno je z računalniškimi igrami, kjer si lahko otroci nabirajo veliko izkušenj (npr. interaktivni igri The Sims in Grand Theft Auto), čeprav lahko te igre otroka naučijo tudi precej nasilnih dejanj (Scantlin, 2011, 57).

Internet je v današnjem času tudi novo prizorišče ustrahovanja, norčevanja in zatiranja. Raziskava s področja spletnega ustrahovanja kaže, da otroci, ki se pojavljajo v vlogah spletnih ustrahovalcev, pogosto prihajajo iz slabših družinskih razmer. Otroci, ki so preko spleta ustrahovani, se spopadajo s simptomi depresije. Prav tako so spletnega ustrahovanja in norčevanja deležni tisti otroci, ki so ga deležni tudi v realnem življenju oziroma v šoli. Spletno ustrahovanje torej ni nič drugega kot le dokaz, da se tradicionalne težave mladostnikov iz realnega življenja selijo v elektronsko obliko (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Študije pa kažejo celo na novo obliko depresije, t. i. »Facebook depresije«, ki se pojavi pri mladostnikih, ki ogromno časa preživijo na socialnih omrežjih in

nato začnejo kazati osnovne znake depresije. Sprejetost v družbi in medosebni odnosi so v času mladostništva še posebej pomembni (O'Keffe, Clarke-Pearson in Council on Communication and Media, 2011).

Pritisk s strani danes vse bolj razširjenih elektronskih medijev se ne kaže le na mladostnikih, temveč so ga deležni tudi starši, saj se od njih pogosto pričakuje, da bodo otroke in njihove spletne dejavnosti nadzorovali. Nadzor otrokovih aktivnosti na spletu pa je več kot zahtevna naloga. Poleg staršev, se nadziranju uporabe medijev pridružujejo tudi nekatere šole, ki prepovedujejo uporabo mobilnih telefonov in drugih motečih pripomočkov med poukom oziroma v šoli nasploh. Največji izziv predstavlja omejevanje medijev do mere, ko postanejo škodljivi (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Vse več staršev komunicira s svojimi otroci preko hitrih sporočil, saj postaja to eden izmed ključnih načinov komunikacije med mladostniki. Uporaba elektronskih medijev pa postaja zaskrbljujoča predvsem z vidika odnosov v družini. Pogosto se že dogaja, da so otroci zatopljeni v svoj virtualni svet in pozabijo na življenje okoli sebe, preko česar se krhajo družinski medosebni odnosi. Norveška študija je pokazala, da so starši mnenja, da uporaba elektronskih medijev najbolj spodjeda čas, ko se družina zbere za kosilo ali večerjo in ko se družina odpravi na počitnice. Internet mogoče spodbuja in izboljšuje medosebne odnose med vrstniki, pri družinskih odnosih pa se pogosto izkaže kot ovira (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Čas mladostništva je obdobje, ko se pri posamezniku začne oblikovati njegova identiteta. Mladostnik oblikuje sliko o sebi, o tem kdo je in kam je namenjen. Internet je sprva kazal dober potencial za anonimnost in preizkušanje različnih identitet. Posameznik se lahko na spletu izdaja za kogarkoli želi in se lahko v enem dnevu spremeni tudi v več oseb. Čez čas so strokovnjaki začeli ugotavljati, da te igre identitet mladostnikom vse prej kot koristijo, saj ovirajo njihov razvoj. Čeprav so bile na to temo izvedene številne raziskave še vedno

ni povsem jasno ali se mladostniki res poslužujejo prekomernega pretvarjanja na internetu ali ne (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Poudarjanje in izkoriščanje prednosti, ki jih ponujajo elektronski mediji in hkratno zaviranje njihovih slabosti in nevarnosti, je danes največji izziv tako za mladostnike in starše kot tudi za vse strokovnjake (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

6.3 Internet

Skozi zgodovino se je marsikateri sociolog dotaknil zveze med družbo in tehnologijo. Pripadniki tehnološkega determinizma trdijo, da je tehnologija avtonomna sila, ki vpliva na družbo in tako povzroča družbene spremembe. Pri tem sicer obstajata dve veji tehnološkega determinizma in sicer ena, ki dojema tehnologijo kot edini faktor, ki vpliva na družbene spremembe in druga, ki dojema tehnologijo samo kot enega izmed faktorjev (Wessels, 2010).

Vsaka tehnologija čez čas doseže trenutek, ko postane samoumevna in nepogrešljiva. Tako je na primer samoumevno, da zasveti luč v stanovanju in da zazvoni prenosni telefon. Tudi internet počasi prehaja v fazo, ko bo v posameznikovem življenju nujen in nepogrešljiv; pogosto se zaradi tega pojavljajo debate o njegovem vplivu na družbo in kako bo nanjo vplival v prihodnosti (Fröhlich, 2013).

Prvi zametki omrežja, ki je nato postalo internet, so se začeli leta 1964 z Lawrenceom Robertsom na Massachusetts Institute of Technology (MIT), že leto kasneje pa je bila podpisana prva pogodba za vzpostavitev poskusnega omrežja. V roku tridesetih let se je razvila tudi tehnologija svetovnega spleta, ki je leta 1991 povzročila hitro rast globalnega omrežja, imenovanega internet (prav tam).

Internet je brez dvoma spremenil današnji način življenja in razmišljanja. Nakupi, študij in prijatelji so oddaljeni le en samcat klik (prav tam).

Z vidika mnogih raziskav je internet precej koristnega značaja in se v največji meri uporablja pri delu in kot metoda za ohranjanje stikov z družino in prijatelji, kar pomeni, da ustvarja tudi nove socialno-kulturne oblike in vzorce interakcije in komuniciranja. Internet, na primer, daje možnost igre vlog, kar se nemalokrat sprevrže v ustvarjanje namišljenih virtualnih identitet. Največkrat se z virtualno identiteto igrajo mladostniki, kar pa po eni strani naj nebi bilo nič slabega, saj bi se lahko z identiteto in igro vlog igrali tudi med sabo, v realnem življenju (Wessels, 2010, str. 52).

Študije kažejo, da imajo uporabniki interneta širši krog prijateljev in poznanstev v primerjavi z neuporabniki. Internet ima torej pozitiven vpliv na socialne interakcije, saj omogoča širjenje poznanstev ter razkrivanje in izmenjevanje informacij, kar tudi spodbuja ljudi, da so aktivni in obveščeni o dogodkih, tako na spletu kot tudi v realnem življenju. Ni nujno, da internet znižuje socialne interakcije in povečuje socialno izoliranost, temveč lahko tudi spodbuja in pripomore k socialnim aktivnostim (Wessels, 2010).

Poleg vseh prednosti, ki jih prinaša internet, pa se zdi, da je večkrat govora o slabostih in o negativnem vplivu interneta, saj lahko povzroči tudi zasvojenost, krajo podatkov, težave s koncentracijo, itd. Slabosti so zaskrbljujoče predvsem zaradi nevednosti uporabnikov. Z objavo osebnih podatkov se posameznik »proda« navidezno brezplačnim omrežjem in portalom in čeprav se nekega dne »odjavi« ali izbriše profil, njegove informacije ostanejo na spletnem strežniku, saj je te podatke skoraj nemogoče dokončno izbrisati. Poleg javnega razkrivanja osebnih podatkov, so z uporabo interneta na udaru tudi posameznikove kognitivne sposobnosti. S prenasičenostjo kratkih informacij in obvestil o tem in onem se krha delovni spomin, kar posledično vpliva na pomnjenje in koncentracijo. Že zdaj se kažejo težave pri osredotočanju in

branju daljših sestavkov, saj so ljudje vedno bolj navajeni brati kratka besedila in med tem preskakovati iz ene vsebine v drugo preko hiperpovezav (Fröhlich, 2013).

Sprva je bil internet dostopen le preko računalnika, danes pa je njegovo delovanje omogočeno že preko mnogih drugih naprav, kot so mobilni telefoni, tablice in druge prenosne naprave in je tako rekoč prisoten na vsakem koraku (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Napovedi glede prihodnosti interneta se razlikujejo. Nedvomno je le eno: »internet bo postajal vedno bolj vseprisoten« (Fröhlich, 2013, str. 78). Najbolj verjetna napoved je, da bo v prihodnosti mogoče še več stvari početi na daljavo in da se bo internet še bolj personaliziral in prilagodil posamezniku, zaradi česar ga bo vsak doživljal po svoje (prav tam).

6.4 Socialna omrežja

Zadnje čase so na internetu postala zelo priljubljena socialna omrežja. Socialno omrežje je definirano kot spletna storitev, ki posamezniku omogoča, da si oblikuje javen ali delno javen profil znotraj določenega omrežja, si oblikuje seznam prijateljev s podobnimi interesi in nato spremlja objave prijateljev (Luo, 2010). Socialna omrežja uporabnikom omogočajo različne storitve: deljenje slik, videov, pisanje blogov, povezovanje s skupinami, klepet in nenazadnje, uporabniku omogočajo, da si oblikuje svoj prostor na spletu (Gangadharbatla, 2008).

Študija kaže, da se je število uporabnikov socialnih omrežij v Ameriki od leta 2008 skoraj podvojilo, starost uporabnikov pa se je zvišala. Največ anketirancev uporablja Facebook, sledi MySpace, LinkedIn in na zadnjem mestu je Twitter (Hampton, Sessions Goulet, Rainie in Purcell, 2011).

Za uporabo določenih socialnih omrežij mora uporabnik upoštevati starostno mejo, ki je različna glede na socialno omrežje. Strani, kot so Facebook, Twitter, Instagram, Pinterest, Tumblr, Kik in Snapchat dovoljujejo vpis uporabnikom, starejšim od 13 let; medtem ko YouTube zahteva starost nad 18 let. Kljub jasnim pravilom pa se na teh straneh znajde tudi več otrok, ki starostne meje ne dosegajo, lažjejo pri prijavnih podatkih ali uporabijo podatke staršev (Graber, 2014).

Uporaba spletnih socialnih omrežij je tudi med najbolj priljubljenimi in najbolj pogostimi aktivnostmi današnjih otrok in mladostnikov. Med socialna omrežja lahko uvrstimo vse strani, ki ponujajo socialne interakcije (npr. Facebook, MySpace in Twitter), videoigre (npr. Second Life in The Sims), strani z video vsebino (npr. YouTube) in razne blogge. Te spletne strani ponujajo današnji mladini ogromno zabave in različne načine komunikacije, zato se je njihova uporaba zelo dvignila tekom let. Prav zaradi vedno večje uporabe socialnih omrežij bi morali starši bolj nadzirati svoje otroke, saj tudi pediatri opozarjajo, da lahko prekomerna in neprimerna uporaba spletnih strani vodi v spletno ustrahovanje, depresijo, spolne zlorabe in izpostavljenost neprimernim vsebinam (O'Keffe idr., 2011).

Na mladostnike imajo velik vpliv vsi tehnološki dosežki, saj so ravno mladostniki množični uporabniki »instant« sporočil, elektronske pošte in komunikacijsko orientiranih internetnih strani kot so socialna omrežja in različni blogi. Mladostniki uporabljajo ta spletna orodja primarno za krepitev medosebnih odnosov z že obstoječimi prijatelji iz realnega sveta. Poleg tega interakcije preko interneta v nekaterih primerih zmanjšujejo družbeno anksioznost, čeprav lahko včasih tudi terjajo svoj davek, npr. seksualno nadlegovanje; čeprav se trend pogovorov in kontaktiranja s popolnimi tujci tekom let manjša (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Študije kažejo, da so današnji mladostniki, ki preživijo veliko časa na internetu, bolj medsebojno povezani, kot mladostniki pred desetimi leti, saj jim ravno razvoj tehnologije omogoča različne načine komuniciranja in ohranjanja stikov s prijatelji. Medtem ko starejše generacije uporabljajo internet zgolj za pošiljanje elektronskih sporočil in brskanje po spletu, so mladostniki precej bolj domači in se poslužujejo različnih uslug, ki jih le-ta nudi. Komunikacija preko interneta mogoče res ni »na štiri oči«, je pa zato instantna (Westlake, 2008).

Medosebni odnosi so se zaradi velike uporabe interneta nedvomno spremenili. Mladostniki se vedno bolj sporazumevajo v pisni obliki, kar zmanjšuje pridih osebnosti pri sami komunikaciji. Jasno je tudi, da se zaradi elektronske komunikacije krog prijateljev in znancev pri mladostnikih vrtoglavo širi. Preden so socialna omrežja doživela bliskovit skok, bi bilo povsem neverjetno za povprečnega mladostnika, da ima 150–300 »prijateljev«. Zaskrbljujoče pa je predvsem dejstvo, da so otroci mnenja, da potrebujejo socialna omrežja, saj so del njihovega družabnega življenja (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

6.5 Facebook

Mnoge šole so in še vedno izdajajo letopise, v katerih predstavijo svoje učence, dijake ali študente. Februarja 2004 pa je študent računalništva na Harvardski univerzi, Mark Zuckerberg, letopis postavil na povsem novo raven, ko je iz svoje študentske sobe odprl spletni portal Facebook.com. Ta portal je bil primarno namenjen medsebojnemu spoznavanju študentov na Harvardu. Facebookovi administratorji (Mark Zuckerberg, Chris Hughes in Dustin Moskovitz) so uporabo tega portala najprej omejili zgolj na uporabnike, ki so bili vpisani v študijske programe na Harvardu, leta 2006 pa se je Facebook odprl za širšo javnost (Westlake, 2008).

Facebook je spletno socialno omrežje, kjer uporabniki delijo svoje misli, slike in video posnetke s prijatelji, družino ali širšo javnostjo. Facebook je spletno mesto, preko katerega lahko uporabnik ostane v stiku s prijatelji z drugega

konca države ali sveta, posluša isto glasbo kot njegov prijatelj, sledi produktom, ki so mu všeč in nasploh ostaja na tekočem z najnovešimi informacijami (Nelson in Herndon, 2012).

Westlake (2008) navaja, da je Facebook, odkar je postal javen, eno najhitreje rastočih socialnih omrežij.

6.5.1 Kako deluje?

Za odprtje Facebook profila mora uporabnik izpolnjevati dva pogoja, in sicer mora biti star najmanj 13 let in imeti mora svoj e-naslov (Vander Veer, 2010, str. 10).

Ko si posameznik ustvari Facebook profil in se prijavi v spletno mesto, se mu odpre domača stran, kjer lahko sledi objavam prijateljev, skupin in »všečkanih« strani. Iz domače strani se lahko nato pomakne na vse storitve, ki jih ponuja Facebook, vključno na pregled in urejanje svojega profila (Westlake, 2008).

Slika 1: Naslovna stran Facebooka

Profil uporabnika je stran, ki jo vidijo drugi uporabniki Facebooka. Domača stran Facebooka pa je časovnica, ki se konstantno obnavlja in prikazuje dejavnosti prijateljev na Facebooku (Vander Veer, 2010, str. 2/82).

Uporabnikov profil običajno vsebuje uporabnikovo sliko, doda pa lahko tudi druge osebne podatke (življenjske dogodke, priljubljene filme, knjige, citate in zapiske, za katere sam določa ali jih bo delil s širšo javnostjo, s Facebook prijatelji ali le z izbrano listo Facebook prijateljev). S svojim profilom uporabnik deli informacije o sebi in s tem privablja nove prijatelje oziroma poda informacije o sebi, da ga lahko prijatelji lažje poiščejo. Lahko tudi odpre ali se včlani v katero od skupin, ki že obstajajo, in preko skupine spozna nove prijatelje oziroma ljudi, ki jih družijo podobni interesi. Uporabnik lahko, če želi, za prijatelja doda skoraj vsako osebo, ki jo najde na Facebooku, čeprav lahko s tem preseže družbeno sprejemljivo normo in postane tarča očitkov (Westlake, 2008).

Starejše generacije težko razumejo naravo spletne predstavitve osebe, ampak mladostniki to s pridom izkoriščajo (prav tam).

Zanimiva je izjava Samuelsona, ki se je v Washington Postu norčeval iz mladostniških nastopanj na spletu, češ da je internet povzročil največji izbruh ekshibicionizma v človeški zgodovini in čeprav 15 minut slave, kot je rekel Andy Warhol, ni namenjeno vsakemu posamezniku, pa lahko ta še vedno čaka in upa nanje. Vsak blog in profil na socialnem omrežju je po njegovem mnenju velik krik po pozornosti (Samuelson, 2006).

S tem ko je Facebook postal odprt širši javnosti, se je zasebnost precej skrhalo. Uporabniki sicer sami upravljajo z dostopnostjo deljenih vsebin in ustvarjajo sezname prijateljev, s katerimi delijo določene podatke, druge uporabnike pa lahko v primeru neželenih vsebin ali nadlegovanja tudi blokirajo. Mladostniki se, kot kaže ena izmed študij, dobro poslužujejo vseh varoval in dobro zaščitijo

svoje profile, prav tako pa niso preveč radodarni z osebnimi informacijami (Subrahmanyam in Greenfield, 2008).

Po drugi strani pa ustvarjanje seznamov in omejevanje dostopnosti vodi tudi v manj strog starševski nadzor. Čeprav ima otrok na svojem Facebooku starše in druge družinske člane dodane med prijatelje, jih lahko vključi v seznam, ki ima omejen dostop do njegovih vsebin in se tako starši sploh ne zavedajo, kaj se dogaja in kakšne vsebine otrok deli (prav tam).

Velika težava Facebooka so tudi lažni profili, kar Facebookovi administratorji sicer prepovedujejo in se jih trudijo ukiniti. Kljub temu je ljudi, ki takšne profile ustvarjajo, vedno več. Ti profili se pogosto nanašajo na preminule ali še živeče znane osebnosti, domišljajske like, živali (ljubljenčke) ali pa so popolnoma izmišljeni. Uporabniki oziroma kreatorji teh profilov zanje navadno tudi skrbijo in so na njih dejavni. Lažni profili ostajajo ena izmed težavnejših točk Facebookove skupnosti (Westlake, 2008).

Slika 2: Iskanje osebe »William Shakespeare« pokaže lažne profile

Facebook omogoča, da lahko uporabnik nemudoma prijavi lažne profile, neprimerno vsebino in žaljive uporabnike. Prijava je anonimna in je pregledana s strani administratorjev in nato odstranjena. Uporabnik lahko prijavi lažni profil, neprimerno objavo, fotografijo, video posnetek, skupino, komentar, dogodek, sporočilo ali aplikacijo (Vander Veer, 2010, str. 222).

Facebook je ustvaril povsem svojo subkulturo in jezik. Nekateri sociologi so zaskrbljeni nad povečano uporabo interneta pri današnji mladini, saj so mnenja, da se bo kasneje izkazalo, da niso dovolj socializirani za funkcioniranje v družbi. Kljub temu pa druga veja sociologov temu nasprotuje in pravi, da spletna komunikacija ne zamenjuje medosebne in da internet zgolj zamenjuje pošten spanec in gledanje televizije; telefonski klici in medosebne dejavnosti in stiki pa so še vedno prisotni (Westlake, 2008).

Avgusta 2015 je Mark Zuckerberg objavil, da je Facebook dnevno prvič uporabila milijarda ljudi (Zuckerberg, 2015). Na dnevni bazi 15 % Facebookovih uporabnikov dnevno spreminja in osvežuje status, 22 % komentira prijateljeve statuse, 20 % komentira prijateljeve slike, 26 % všečka prijateljeve objave in 10 % uporabnikov si pošilja privatna sporočila (Hampton idr., 2011).

Spletna mesta pa so zanimiva tudi zaradi dejstva, da uporabniki za svoja nastopanja niso nadzorovani in kaznovani od neke višje avtoritete, ampak od drugih uporabnikov, ki ta nastopanja ali odobravajo ali pa ne. Lahko je družbeno nesprejemljivo ali celo sramotno, da ima posameznik profil s samo nekaj prijatelji, medtem ko ima neka druga oseba mnogo prijateljev, objav in komentarjev prijateljev na svojem zidu, kar kaže da je ta oseba bolj »družbeno sprejemljiva«. Premalo število prijateljev in aktivnosti na Facebooku lahko predstavlja osebo, ki je brez prijateljev tudi v realnem življenju, ali na osebo, ki ne razume namena Facebooka, ali pa na osebo, ki jo je preprosto povozil čas. Na drugi strani pa preveč prijateljev na Facebooku kaže, da oseba obupno išče

pozornost. Socialna omrežja bi lahko primerjali s Foucaultovim panoptikonom, kjer se uporabniki znajdejo enkrat na mestu zapornikov in drugič na mestu nadzornika. Sami skrbijo in vladajo svojemu profilu glede na neke ideje o tem, kaj je prav in družbeno sprejemljivo, ki jih skujejo skupaj z drugimi uporabniki (Westlake, 2008).

7 ŠOLA, INTERNET, SOCIALNA OMREŽJA IN ZADOVOLJSTVO MLADOSTNIKOV

Kadar je govora o internetu in socialnih omrežjih, sta prvi asociaciji pogosto zabava in druženje. Sicer sta pri uporabi socialnih omrežij res v ospredju druženje in komunikacija z drugimi uporabniki, pa nedavna raziskava kaže, da mladostniki uporabljajo internet in socialna omrežja, kot je Facebook, tudi za dejavnosti povezane s šolo. Vedno več učencev se poslužuje današnje zelo razvite tehnologije za pomoč pri učenju in šolskem delu. Facebook kot najbolj priljubljeno socialno omrežje, omogoča učencem, da si izmenjujejo zapiske in druge učne materiale in se pogovarjajo in informirajo drug drugega o dogodkih iz šole (Erjavec, 2013).

Namesto da se šole borijo proti prekomerni uporabi interneta, bi morale to prednost interneta izkoristiti in uporabiti sebi v prid. Kitsisova (2008) je eksperimentirala z diskusijo o romanu Veliki Gatsby, kjer so učenci v parih preko elektronskih sporočil opravljali domače naloge. Kot drugo metodo opravljanja nalog preko interneta je Kistisova uporabila blog, kamor je postavila vprašanje, na katerega so imeli učenci nekaj dni časa, da odgovorijo oziroma komentirajo. Preko komentarjev je želela, da se ustvari diskusija in da učenci delijo svoje ideje in svoje poglede. Glede na ohranjanje dialoga, blog krepi enake spretnosti kot jih Sokratski seminar in druge diskusije. Današnji učenci so Facebook generacija in za učenca je zelo pomembno kako se predstavlja drugim kaj si drugi mislijo o njem. Ker so bili na ta način učenci izpostavljeni sošolcem, so se za nalogo bolj potrudili. Z uporabo vzdevkov (kjer le učitelj ve kdo je kdo) pri spletnih nalogah imajo vsi učenci enake možnosti; še več, učenci, ki so v učilnici bolj zadržani imajo možnost, da delijo svoje mnenje. (Kitsis, 2008).

S pomočjo interneta si prav tako olajšajo predstavitve, saj jim le-ta omogoča, da se poslužujejo raznih programov za predstavljanje vsebin pri govornih

nastopih in drugih predstavitev (npr. PowerPoint, Prezi). Izkazalo se je, da je Facebook uporaben tudi za skupinsko delo, saj se lahko učenci sproti dogovarjajo o projektih in spremljajo kako delo poteka. Konflikti, ki pri skupinskem delu pogosto nastanejo, pa se tudi lažje rešijo, saj so vsi pogovori ustvarjeni v pisni obliki (Erjavec, 2013).

Učenci preko Facebooka pogosto izražajo svoje frustracije in jezo glede šole in šolskih nalog, pri tem pa jih drugi uporabniki, v večini primerov sošolci, tolažijo in spodbujajo in jim tako dajejo motivacijo za nadaljnje delo. Facebook je tako tudi prostor, kjer se mladostniki učijo empatije in spoštovanja do sočloveka. Čustvena podpora prijateljev in vrstnikov je seveda bolj prisotna pri dekletih kot pri fantih, čeprav tudi fantje navajajo, da se po nekaj minutah na Facebooku počutijo bolje (prav tam).

Tudi marsikateri učitelj je dandanes uporabnik Facebooka. Učenci menijo, da lahko učitelje kontaktirajo zgolj za vprašanja povezana z njihovim predmetom oziroma šolo in da so učitelji, ki so uporabniki Facebooka, bolj odprti in napredni. Učitelji se seveda na Facebooku pokažejo v povsem drugačni luči kot v šoli in za nekatere učence je lahko to zelo pozitivna izkušnja, saj tako dobijo vtis, da so tudi učitelji samo ljudje (prav tam).

Mnogi se sprašujejo ali obstaja povezava med internetom in zadovoljstvom oziroma srečo. Da se posameznik dobro počuti mora doživljati življenjsko zadovoljstvo, pri čemer gre za pozitivna občutja in stališča, ki jih posameznik goji do življenja nasploh (Liu in Larose, 2008).

Internet ima moč, da posameznika razvedri in blaži negativne vplive iz okolja. Priljubljene dejavnosti, ki se jih mladostniki poslužujejo, so spletno komuniciranje, igranje iger in druge družabne in manj družabne zadeve, ki posameznika zamotijo pri pretiranem premišljevanju in jim pomagajo izboljšati razpoloženje (prav tam).

Na drugi strani pa Ayas in Horzum (2013) opozarjata na pretirano uporabo interneta, ki lahko škoduje posameznikovemu družabnemu življenju. Odvisnost od interneta je pogostejša pri ljudeh z nižjo samopodobo in postaja vse pogostejši problem mladostnikov (prav tam).

Človek je naravnan tako, da se zmeraj primerja z drugimi, da zadosti različnim potrebam. Pri tem se lahko primerja z boljšimi ali slabšimi od sebe. Če se primerja s slabšimi, se počuti bolje in če se primerja z boljšimi, se počuti slabše. Obe primerjavi imata tudi nasprotni učinek; primerjanje z boljšimi lahko posameznika navdihne in mu da zagon, da se tudi sam izboljša, medtem ko se pri primerjanju s slabšimi lahko zamisli nad svojo situacijo in ceni kar ima (Vogel, Rose, Roberts in Eckles, 2014).

Facebook je platforma, ki posamezniku omogoča, da predstavi selektivne informacije o sebi. Uporabnik si lahko vzame čas in dobro premisli kako se bo predstavil, pri tem bo pogosto izbral le dobre lastnosti in se tako pokazal v kar se da najlepši luči. Nedavna raziskava je pokazala, da lahko Facebook izboljša samopodobo uporabnikov. Posamezniki, ki so sodelovali pri raziskavi in so na svojem Facebook profilu predstavljali selektivne informacije, so izrazili višjo samopodobo kot tisti, ki so predstavljali sebe kot dejansko osebo. Rezultati kažejo, da se lahko čas posvečen pozornemu urejanju Facebook profila splača, saj se s tem dvigne posameznikova samopodoba (Gonzales in Hancock, 2011).

Zaradi skrbno izbranih informacij, ki jih uporabniki delijo na Facebooku, imajo posamezniki ob pregledovanju časovnice pogosto občutek, da so njihovi prijatelji srečnejši in uspešnejši, še posebno če se s temi Facebook prijatelji ne poznajo osebno. Najbolj škodljivo za posameznikovo zadovoljstvo je, če preživi na Facebooku preveč časa in se primerja z nekom, ki deli idealizirane vsebine (Vogel, Rose, Roberts in Eckles, 2014).

Raziskav o tem, kakšen vpliv imajo mediji, internet in, dotično, Facebook na posameznika oziroma na mladostnika, še ni veliko, ampak se trend spreminja, kot ugotavljata tudi Ayas in Horzum (2013).

8 SKLEP TEORETIČNEGA DELA

Mladostnik prehaja zelo viharo obdobje, v katerem se vrstijo številne spremembe. Poleg telesnih in čustvenih sprememb, je dandanes izpostavljen tudi zelo napredni tehnologiji, ki je tudi sama razmeroma nestabilna in se vseskozi razvija in izpopolnjuje.

Po pregledu literature ugotavljam, da so si rezultati dosedanjih raziskav precej različni, prav tako si v določenih pogledov nasprotujejo tudi mnenja strokovnjakov. Nekateri glasno opozarjajo na nevarnosti in pasti interneta, spet drugi v internetu in socialnih omrežjih vidijo veliko prostora za inovacije, priložnosti za učenje in lajšanje dela.

Na podlagi študija literature lahko rečem, da mladostniki niti niso tako naivni in ranljivi, kot jih dojemajo starši in učitelji, vseeno pa previdnost ni odveč. Tako starši kot tudi učitelji bi se morali dobro pripraviti in poučiti o novih tehnologijah in internetu in mladostnikom dajati zgled ter jih pravilno usmerjati pri uporabi le-teh. Tej tematiki bi morale biti naklonjenega precej več tako časa kot tudi izobraževanja, saj je ključ do pravilne uporabe interneta in socialnih omrežij ravno razumevanje delovanja in tehtnega ravnanja z njimi. V domačem okolju, kjer imajo mladostniki največ možnosti dostopa do Facebooka, so starši še vedno tisti, ki lahko do neke mere upravljajo s časom mladostnika. Potrebno si je prizadevati, da se negujejo medosebni odnosi in pri mladostnikih razvijajo ter spodbujajo ustrezne vrednote, saj je ključ do sreče in zadovoljstva več kot le kopica Facebook prijateljev in 100 všečkov na objavi.

Empirični del ponuja odgovore na to, kako zadovoljni so mladostniki z različnimi področji svojega življenja glede na uporabo Facebooka in kako in koliko trpi šola zaradi uporabe tega vse bolj priljubljenega spletnega socialnega omrežja.

II EMPIRIČNI DEL

9 NAMEN

V empiričnem delu želim preučiti zvezo med uporabo Facebooka na eni strani in zadovoljstvom mladostnikov na drugi. Specifično me zanima zadovoljstvo mladostnikov na treh nivojih:

- s samim sabo,
- s šolo in
- s starši.

Pri preverjanju zveze med uporabo Facebooka in zadovoljstvom mladostnikov me bodo zanimale razlike glede na spol in oceno pri slovenščini, matematiki in tujem jeziku (angleščini), ter razlike glede na čas namenjen obisku Facebooka in številu prijateljev na Facebooku.

10 RAZČLENITEV, PODROBNA OPREDELITEV IN OMEJITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

10.1 Raziskovalna vprašanja

1. Koliko časa mladostniki povprečno dnevno namenijo učenju in šolskemu delu?

1.1 Ali obstajajo razlike med mladostniki v času namenjenemu učenju in šolskemu delu glede na spol?

1.2 Ali obstajajo razlike med mladostniki v času namenjenemu učenju in šolskemu delu glede na oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini?

2. Ali imajo mladostniki Facebook profil?

2.1 Ali obstajajo razlike med mladostniki glede na spol?

2.2 Ali obstajajo razlike med mladostniki glede na oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini?

3. Zakaj mladostniki imajo oziroma zakaj nimajo Facebook profila?

3.1 Ali obstajajo razlike med mladostniki v razlogih za uporabo Facebooka glede na spol?

3.2 Ali obstajajo razlike med mladostniki v razlogih za uporabo Facebooka glede na oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini?

4. Koliko časa mladostniki povprečno dnevno preživijo na Facebooku?

4.1 Ali obstajajo razlike med mladostniki v času preživetem na Facebooku glede na spol?

4.2 Ali obstajajo razlike med mladostniki v času preživetem na Facebooku glede na oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini?

5. Koliko prijateljev imajo mladostniki na Facebooku?

5.1 Ali obstajajo razlike med mladostniki v številu prijateljev na Facebooku glede na spol?

5.2 Ali obstajajo razlike med mladostniki v številu prijateljev na Facebooku glede na oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini?

Raziskovalna vprašanja vezana na zadovoljstvo mladostnikov

6. Ali so mladostniki zadovoljni sami s sabo?

6.1 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim zunanjim videzom?

6.1.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z zunanjim videzom glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.2 Kako so mladostniki zadovoljni s svojo težo?

6.2.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s težo glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.3 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim obnašanjem?

6.3.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z obnašanjem glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.4 Kako so mladostniki zadovoljni s svojo pripravljenostjo pomagati drugim?

6.4.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s pripravljenostjo pomagati drugim glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.5 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim številom pravih prijateljev?

6.5.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s številom pravih prijateljev glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.6 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim počutjem?

6.6.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s počutjem glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.7 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim ugledom?

6.7.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z ugledom glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.8 Kako so mladostniki zadovoljni s svojo popularnostjo?

6.8.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s popularnostjo glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.9 Kako so mladostniki zadovoljni s svojim življenjem nasploh?

6.9.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z življenjem nasploh glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.10 Kako so mladostniki zadovoljni s trdom, ki ga vložijo v šolsko delo?

6.10.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s trdom, ki je vložen v šolsko delo glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.11 Kako so mladostniki zadovoljni z odnosom do svojih učiteljev?

6.11.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z odnosom do učiteljev glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

6.12 Kako so mladostniki zadovoljni z odnosom do svojih staršev?

6.12.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z odnosom do staršev glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

7. Ali so mladostniki zadovoljni s šolo?

7.1 Kako so mladostniki zadovoljni s svojimi ocenami?

7.1.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z ocenami glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

7.2 Kako so mladostniki zadovoljni z odnosom učiteljev do njih?

7.2.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z odnosom učiteljev do mladostnikov glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

7.3 Kako so mladostniki zadovoljni z odnosom sošolcev do njih?

7.3.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z odnosom sošolcev glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

7.4 Kako so mladostniki zadovoljni s počutjem med sošolci?

7.4.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s počutjem med sošolci glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

7.5 Kako so mladostniki zadovoljni s svojo priljubljenostjo med sošolci?

7.5.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s priljubljenostjo med sošolci glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

8. Ali so mladostniki zadovoljni s starši?

8.1 Kako so mladostniki zadovoljni z odnosom staršev do njih?

8.1.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z odnosom staršev do mladostnikov glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

8.2 Kako so mladostniki zadovoljni s počutjem doma?

8.2.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s počutjem doma glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

8.3 Kako so mladostniki zadovoljni z vzgojo svojih staršev?

8.3.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu z vzgojo staršev glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas

namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

8.4 Kako so mladostniki zadovoljni s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki jim jih kupijo starši?

8.4.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki jim jih kupijo starši glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

8.5 Kako so mladostniki zadovoljni s količino denarja, ki jim ga dajo starši?

8.5.1 Ali obstajajo razlike v zadovoljstvu s količino denarja, ki jim ga dajo starši glede na spol, oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini, čas namenjen obisku Facebooka in na število prijateljev na Facebooku?

9. Kako so mladostniki nasploh zadovoljni?

9.1 Ali obstajaja povezava med splošnim zadovoljstvom in Facebookom?

10.2 Raziskovalne hipoteze

Raziskovalne hipoteze so implicitno izražene v obliki raziskovalnih vprašanj o odvisnih zvezah in razlikah.

10.3 Spremenljivke

a) Seznam spremenljivk

1. Spol
2. Seštevek ocen pri slovenščini, matematiki in angleščini
3. Čas za učenje in šolsko delo
4. Prisotnost Facebook profila
5. Razlog za uporabo Facebooka
6. Čas namenjen uporabi Facebooka
7. Število prijateljev na Facebooku
8. Zadovoljstvo s samim sabo
 - 8.1 Zadovoljstvo z zunanjim videzom
 - 8.2 Zadovoljstvo s težo
 - 8.3 Zadovoljstvo z obnašanjem
 - 8.4 Zadovoljstvo s pripravljenostjo pomagati drugim
 - 8.5 Zadovoljstvo s številom pravih prijateljev
 - 8.6 Zadovoljstvo s počutjem
 - 8.7 Zadovoljstvo z ugledom
 - 8.8 Zadovoljstvo s popularnostjo
 - 8.9 Zadovoljstvo z življenjem nasploh
 - 8.10 Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo

8.11 Zadovoljstvo z odnosom do učiteljev

8.12 Zadovoljstvo z odnosom do staršev

9. Zadovoljstvo s šolo

9.1 Zadovoljstvo z ocenami

9.2 Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mladostnika

9.3 Zadovoljstvo z odnosom sošolcev do mladostnika

9.4 Zadovoljstvo s počutjem med sošolci

9.5 Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci

10. Zadovoljstvo s starši

10.1 Zadovoljstvo z odnosom staršev do mladostnika

10.2 Zadovoljstvo s počutjem doma

10.3 Zadovoljstvo z vzgojo staršev

10.4 Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami

10.5 Zadovoljstvo s količino denarja, ki ga mladostnik dobi od staršev

11. Zadovoljstvo nasploh

b) Izvor podatkov za spremenljivke

Podatke za spremenljivke sem dobila z anketnim vprašalnikom.

c) Preizkušanje odvisne zveze med spremenljivkami

Tabela 1: Preizkušanje odvisnih zvez med spremenljivkami

Zap. št. raziskovalnega vprašanja	Odvisne spremenljivke	Neodvisne spremenljivke
1.1, 1.2	3	1, 2
2.1, 2.2	4	1, 2
3.1, 3.2	5	1, 2
4.1. 4.2	6	1, 2
5.1, 5.2	7	1, 2
6.1.1	8.1	1, 2, 6, 7
6.2.1	8.2	1, 2, 6, 7
6.3.1	8.3	1, 2, 6, 7
6.4.1	8.4	1, 2, 6, 7
6.5.1	8.5	1, 2, 6, 7
6.6.1	8.6	1, 2, 6, 7
6.7.1	8.7	1, 2, 6, 7
6.8.1	8.8	1, 2, 6, 7
6.9.1	8.9	1, 2, 6, 7
6.10.1	8.10	1, 2, 6, 7
6.11.1	8.11	1, 2, 6, 7
6.12.1	8.12	1, 2, 6, 7
7.1.1	9.1	1, 2, 6, 7
7.2.1	9.2	1, 2, 6, 7
7.3.1	9.3	1, 2, 6, 7
7.4.1	9.4	1, 2, 6, 7
7.5.1	9.5	1, 2, 6, 7
8.1.1	10.1	1, 2, 6, 7
8.2.1	10.2	1, 2, 6, 7
8.3.1	10.3	1, 2, 6, 7
8.4.1	10.4	1, 2, 6, 7
8.5.1	10.5	1, 2, 6, 7
9.1	11	4, 6, 7

11 METODOLOGIJA

11.1 Raziskovalna metoda

Uporabila sem deskriptivno in kavzalno-neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

11.2 Raziskovalni vzorec

Raziskava temelji na neslučajnostnem priložnostnem vzorcu učencev 8. razredov osnovnih šol v šolskem letu 2013/2014. Osnovne šole zajete v raziskavo so: OŠ Zreče, OŠ Ob Dravinji Slovenske Konjice, OŠ Pod Goro Slovenske Konjice, OŠ Antona Bezenška Frankolovo, OŠ Loče in OŠ Primoža Trubarja Maribor.

Tabela 2: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na spol

SPOL	f	f %
Moški	113	55,4 %
Ženski	91	44,6 %
Skupaj	204	100,0 %

Pri anketiranju je sodelovalo nekaj več učencev (55,4 %) kot učenk (44,6 %) osnovnih šol, vendar je razlika majhna, zato lahko opredelim vzorec kot ustrezno uravnotežen.

Tabela 3: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na zaključno oceno pri slovenščini, matematiki in angleščini

Predmet \ Ocena	SLOVENŠČINA		MATEMATIKA		ANGLEŠČINA	
	f	f %	f	f %	f	f %
Zadostno	19	9,3 %	38	18,6 %	34	16,7 %
Dobro	73	35,8 %	60	29,4 %	40	19,6 %
Prav dobro	58	28,4 %	59	28,9 %	56	27,5 %
Odlično	54	26,5 %	47	23,0 %	74	36,3 %
Skupaj	204	100,0 %	204	100,0 %	204	100,0 %

Najpogostejša zaključna ocena pri slovenščini je »dobro« (35,8 %), sledijo učenci s »prav dobro« (28,4 %) in »odlično« (26,5 %) oceno, najmanj pa je bilo učencev z »zadostno« oceno (9,3 %).

Pri matematiki je prav tako največ učencev predmet zaključilo z oceno »dobro« (29,4 %), hitro jim sledijo učenci z oceno »prav dobro« (28,9 %), nato »odlično« (23,0 %), najmanjše število učencev pa je predmet zaključilo z oceno »zadostno« (18,6 %).

V vzorcu prevladujejo učenci z »odlično« zaključno oceno pri angleščini (36,3 %), sledijo jim učenci s »prav dobro« oceno (27,5 %), nato z »dobro« oceno (19,6 %) in nazadnje z »zadostno« oceno (16,7 %).

Tabela 4: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev po vsoti zaključnih ocen pri slovenščini, matematiki in angleščini

Seštevek ocen	f	f %
Od 6 do 9	58	28,4 %
Od 10 do 12	81	39,7 %
Od 13 do 15	65	31,9 %
Skupaj	204	100,0

Zaključne ocene sem zaradi lažje obdelave seštela in razvrstila v 3 kategorije in sicer 1. skupino predstavlja vsota zaključnih ocen od 6 do 9, 2. skupino vsota ocen od 10 do 12 in 3. skupino predstavlja vsota ocen od 13 do 15. Razpon vsot sem razvrstila tako, da so kategorije vsot ocen po frekvencah primerljive. Prevladujejo učenci s srednjim povprečnim seštevkom, to je od 10 do 12 (39,7 %).

Tabela 5: Količina časa (f) in strukturni odstotki (f %) učencev po času, ki ga namenijo učenju in delu za šolo.

Čas za učenje in delu za šolo	f	f %
Nič	22	10,8 %
Do pol ure	50	24,5 %
Do ene ure	79	38,7 %
Do dve uri	38	18,6 %
Več	15	7,4 %
Skupaj	204	100,0 %

Največ učencev delu za šolo nameni do pol ure (24,5 %) oziroma do ene ure (38,7 %). Omembe vreden je tudi delež učencev, ki učenju namenijo do dve uri (18,6 %) in na drugi strani jih kar presenetljiv delež učencev šoli ne nameni nič časa (10,8 %). Na tej osnovi sklepam, da učenci z učenjem in delom za šolo niso preobremenjeni,

11.3 Postopki zbiranja podatkov

11.3.1 Organizacija zbiranja podatkov

S pomočjo literature in napotkov mentorice sem sestavila anketni vprašalnik, s pomočjo katerega sem izvedla ankete na osnovnih šolah: OŠ Zreče, OŠ Ob

Dravinji Slovenske Konjice, OŠ Pod Goro Slovenske Konjice, OŠ Antona Bezenška Frankolovo, OŠ Loče in OŠ Primoža Trubarja Maribor.

Anketni vprašalnik so reševali učenci 8. razredov v zadnjih šolskih dneh.

11.3.2 Vsebinsko-metodološke značilnosti instrumentov

a) Vsebinsko-metodološke značilnosti vprašalnika

1. Vsebinsko-formalne strani vprašalnika

V prvem delu vprašalnika so vprašanja o objektivnih dejstvih (spol, zaključna ocena, čas namenjen učenju in delu za šolo, prisotnost Facebooka, razlogi za uporabo Facebooka, čas preživet na Facebooku, število prijateljev na Facebooku).

Vprašanja o ocenah pri slovenščini, matematiki in angleščini, o razlogih za uporabo Facebooka ter o številu prijateljev na Facebooku so odprtega tipa, ostala vprašanja so zaprtega tipa (dihotomna in s stopnjevalnimi odgovori).

2. Merske karakteristike vprašalnika

Veljavnost anketnega vprašalnika sem zagotovila s temeljitim pregledom literature in s pomočjo mentorice.

Zanesljivost anketnega vprašalnika sem zagotovila z jasnimi navodili in specifičnimi vprašanji. Tudi pri obdelavi podatkov sem preverjala odgovore z vsebinsko podobnimi vprašanji.

Objektivnost anketnega vprašalnika sem zagotovila s prevladujočim zaprtim tipom vprašanj in stopnjevalnimi odgovori. Med samim izvajanjem anketnega vprašalnika se na odgovarjanje anketirancev ni vplivalo.

b) Vsebinsko-metodološke značilnosti lestvice zadovoljstva

1. Vsebinsko-formalne strani ocenjevalne lestvice zadovoljstva

Drugi del vprašalnika je sestavljen iz ocenjevalne lestvice zadovoljstva. Za zbiranje podatkov je uporabljena 5-stopenjska ocenjevalna lestvica (1 – zelo nezadovoljen, 2 – nezadovoljen, 3 – niti zadovoljen niti nezadovoljen, 4 – zadovoljen, 5 – zelo zadovoljen). V lestvico so zajeti trije sklopi trditev, ki se nanašajo na zadovoljstvo mladostnika, od tega se 12 trditev nanaša na zadovoljstvo s samim sabo, 5 na zadovoljstvo s šolo in 5 na zadovoljstvo s starši.

2. Merske karakteristike ocenjevalne lestvice zadovoljstva

Veljavnost ocenjevalne lestvice zadovoljstva sem zagotovila s pregledom literature in s pomočjo mentorice.

Zanesljivost ocenjevalne lestvice zadovoljstva sem preverila s Cronbachovim koeficientom α ($\alpha = 0,886$), ki kaže da je tabela zanesljiva.

Objektivnost ocenjevalne lestvice zadovoljstva sem zagotovila z objektivnim zbiranjem podatkov. Med odgovarjanjem se na anketirance ni vplivalo.

11.4 Postopki obdelave podatkov

Podatke, dobljene z anketnim vprašalnikom, sem obdelala s pomočjo računalniškega programa SPSS v20.

Rezultati so prikazani tabelarično.

Odprte odgovore na vprašanja o zaključni oceni pri slovenščini, angleščini in matematiki sem razdelila v 3 kategorije in sicer vsota ocen *od 6 do 9*, *od 10 do 12* in *od 13 do 15*.

Odgovore na odprto vprašanje o številu prijateljev na Facebooku sem združila v odgovore *do 100, do 300, do 500 in več*.

Odgovore na vprašanje o razlogih za uporabo Facebooka sem kategorizirala v 5 najpogostejših in sicer *klepet s prijatelji, popularnost, spremljanje objav, vpliv prijateljev in igranje iger*.

Pri obdelavi sem uporabila naslednje metode:

- absolutne (f) in odstotne frekvence (f %);
- aritmetično sredino (\bar{x});
- standardni odklon (σ);
- koeficient asimetrije (KA) in koeficient sploščenosti (KS);
- aritmetično sredino postavk (\bar{x}_p);
- χ^2 preizkus;
- Mann-Whitneyev preizkus;
- Kruskal-Wallisov preizkus in
- Pearsonov koeficient korelacije.

12 REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Rezultati raziskave so predstavljeni v treh podpoglavjih, in sicer bom najprej predstavila analizo uporabe Facebooka, nato analizo zadovoljstva mladostnikov in nenazadnje analizo povezanosti med uporabo Facebooka in zadovoljstvom mladostnikov.

12.1 Analiza uporabe Facebooka

V poglavju analize uporabe Facebooka bom predstavila rezultate vezane na splošno uporabo Facebooka. Zanimalo me je ali mladostniki imajo Facebook profil, razlog zakaj ga imajo, koliko časa mu namenijo in kakšno je njihovo število prijateljev na Facebooku. Zanimale so me razlike glede na spol, čas namenjen šolskemu delu in ocene.

12.1.1 Prisotnost Facebooka

Najprej predstavljam rezultate na vprašanje prisotnosti Facebooka.

Tabela 6: Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) učencev, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila.

Prisotnost Facebook profila	F	f %
Da	181	88,7 %
Ne	23	11,3 %
Skupaj	204	100 %

Rezultati kažejo, da ima kar 88,7 % anketiranih učencev ustvarjen Facebook profil. Priljubljenost tega socialnega omrežja je zares visoka, zaskrbljujoče je le dejstvo, da najbrž vseh 88,7 % učencev, ki so uporabniki Facebooka, ne dosega starostne meje trinajstih let, ki jo dopušča Facebook. Tudi Graberjeva (2014) ugotavlja, da se na socialnih omrežjih, predvsem Facebooku, pojavlja vse več otrok starih 12 let ali manj.

V nadaljevanju sledijo analize prisotnosti Facebooka glede na spol, čas namenjen šolskemu delu in učenju ter ocene.

Tabela 7: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na spol.

Prisotnost profila	Facebook	Spol		Skupaj
		Moški	Ženski	
Da	f	104	77	181
	f %	92,0 %	84,6 %	88,7 %
Ne	f	9	14	23
	f %	8,0 %	15,4 %	11,3 %
Skupaj	f	113	91	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		$\chi^2 = 2,774$; $P = 0,096$		

Na podlagi χ^2 preizkusa sem ugotovila, da med spoloma ni statistično značilnih razlik pri prisotnosti Facebook profila ($P = 0,096$). Tako dečki kot deklice se odločajo za ustvarjanje Facebook profila; kaže pa se tendenca, da je Facebook med deklicami celo malo manj popularen, saj se 15,4 % deklic ni odločilo za ustvarjanje Facebook profila, medtem ko je odstotek dečkov malekost nižji in znaša 8 %.

Razlogov za tak rezultat je lahko več; predvidevam, da se dekleta še vedno raje družijo v realnem življenju oziroma imajo na dekleta večji vpliv starši, katere še vedno skrbi varnost interneta, medtem ko si dečki, ki stereotipno uporabljajo računalnik precej več časa, tako rekoč »spotoma« ustvarijo tudi Facebook profil.

Maja 2014 je bilo v Sloveniji 800 000 registriranih uporabnikov Facebooka, od tega jih je bilo 110 000 starih 18 let ali manj. Tudi tedanji podatki kažejo, da je bilo med uporabniki več moških kot žensk, vendar je bila razlika manj kot 2 % (Ucakar, 2014). Spletna raziskava v Ameriki pa kaže, da je v populaciji Američanov, ki so uporabniki Facebooka, več žensk kot moških, trend celo narašča (Duggan., 2015).

Tabela 8: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na čas namenjen šolskemu delu.

Prisotnost Facebook profila		Čas za učenje in šolsko delo					Skupaj
		Nič	Do pol ure	Do ene ure	Do dve uri	Več	
Da	f	21	47	68	32	13	181
	f %	95,5 %	94,0 %	86,1 %	84,2 %	86,7 %	88,7 %
Ne	f	1	3	11	6	2	23
	f %	4,5 %	6,0 %	13,9 %	15,8 %	13,3 %	11,3 %
Skupaj	f	22	50	79	38	15	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 4,177; P = 0,383					

Izid χ^2 preizkusa kaže, da med učenci, ki imajo in tistimi, ki nimajo Facebooka ni statistično značilnih razlik glede na čas, ki ga porabijo za učenje in šolsko delo (P = 0,383). Posedovanje Facebook profila samo po sebi ne vpliva na to koliko časa učenci porabijo za šolsko delo.

Tabela 9: Izid χ^2 preizkusa razlik med učenci, ki imajo oziroma nimajo Facebook profila glede na ocene.

Prisotnost Facebook profila		Ocene			Skupaj
		Od 6 do 9	Od 10 do 12	Od 13 do 15	
Da	f	54	74	53	181
	f %	93,1 %	91,4 %	81,5 %	88,7 %
Ne	f	4	7	12	23
	f %	6,9 %	8,6 %	18,5 %	11,3 %
Skupaj	f	58	81	65	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 = 5,029; P=0,081			

Izid χ^2 preizkusa je pokazal, da med učenci, ki imajo Facebook in tistimi, ki ga nimajo, ni statistično značilnih razlik glede na ocene (P = 0,081), velja pa

izpostaviti ostro tendenco, da je več učencev s slabšimi ocenami uporabnikov Facebooka.

12.1.2 Razlogi za uporabo Facebooka

Zanimali so me tudi razlogi, ki so privedli mladostnike do odločitve za kreiranje Facebook profila.

Tabela 10: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na razlog za uporabo Facebooka.

Razlog za Facebook profil	f	f %
Klepet s prijatelji	119	67,2 %
Popularnost	20	11,3 %
Spremljanje objav	17	9,6 %
Vpliv prijateljev	14	7,9 %
Igranje iger	7	4,0 %
Skupaj	177	100 %

Klepetanje s prijatelji je najpogostejši razlog za uporabo Facebook profila (67,2 %), razlog, ki sledi pa je priljubljenost. Zaradi priljubljenosti Facebook uporablja 11,3 % anketiranih mladostnikov. To pomeni, da anketirani mladostniki uporabljajo socialno omrežje v največji meri za socializiranje in ohranjanje stika s prijatelji.

Tudi Subrahmanyamova in Greenfieldova (2008) navajata, da se mladostniki v največji meri poslužujejo instant sporočanja zaradi ohranjanja, spodbujanja in jačanja medosebnih vezi; tako prijateljskih kot romantičnih, socialna omrežja pa poleg tega nudijo tudi možnosti za navezovanje novih stikov.

Tabela 11: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na spol.

Razlog za Facebook profil		Spol		Skupaj
		Moški	Ženski	
Klepet s prijatelji	f	60	59	119
	f %	60,0%	76,6 %	67,2 %
Popularnost	f	11	9	20
	f %	11,0%	11,7 %	11,3 %
Spremljanje objav drugih	f	12	5	17
	f %	12,0%	6,5 %	9,6 %
Vpliv prijateljev	f	12	2	14
	f %	12,0%	2,6 %	7,9 %
Igranje iger	f	5	2	7
	f %	5,0%	2,6 %	4,0 %
Skupaj	f	100	77	177
	f %	100,0%	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 9,435; P = 0,051		

Med dečki in deklicami se kaže statistično značilna razlika v razlogih za uporabo Facebooka (P = 0,051).

Sklepam lahko, da so dečki pod večjim vplivom prijateljev, saj Facebook pogosteje uporabljajo za spremljanje objav prijateljev (12,0 %) in zaradi samega vpliva prijateljev (12,0 %), medtem ko deklice Facebook uporabljajo predvsem za klepetanje s prijatelji (76,6 %).

Tudi pri uporabi Facebooka za igranje iger se kaže razlika med deklicami in dečki, saj 5 % dečkov igra igre na Facebooku, medtem ko je odstotek deklic, ki uporabljajo Facebook za igranje iger kar pol manjši in znaša 2,6 %. Tudi Scantlinova navaja, da so dečki bolj nagnjeni k igranju iger in tudi posedujejo več igralske opreme (Scantlin, 2011, str. 54).

Tabela 12: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na čas namenjen učenju in šolskemu delu.

Razlog za Facebook profil		Čas za učenje in šolsko delo					Skupaj
		Nič	Do pol ure	Do ene ure	Do dve uri	Več	
Klepet s prijatelji	f	10	28	47	26	8	119
	f %	50,0 %	63,6 %	69,1 %	81,2 %	61,5 %	67,2 %
Popularnost	f	5	6	5	2	2	20
	f %	25,0 %	13,6 %	7,4 %	6,2 %	15,4 %	11,3 %
Spremljanje objav drugih	f	1	3	7	3	3	17
	f %	5,0 %	6,8 %	10,3 %	9,4 %	23,1 %	9,6 %
Vpliv prijateljev	f	3	7	4	0	0	14
	f %	15,0 %	15,9 %	5,9 %	0,0 %	0,0 %	7,9 %
Igranje iger	f	1	0	5	1	0	7
	f %	5,0 %	0,0 %	7,4 %	3,1 %	0,0 %	4,0 %
Skupaj	f	20	44	68	32	13	177
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 26,977; P = 0,042					

Pri ugotavljanju razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na čas namenjen učenju in šolskemu delu sem ugotovila, da obstaja statistično značilna razlika (P = 0,042).

V največji meri mladostniki uporabljajo Facebook za klepetanje s prijatelji. Med temi jih največ za šolsko delo porabi do dve uri na dan (81,2 %). Erjavčeva (2013, str. 120) ugotavlja, da obstaja povezava med šolo in Facebookom, saj si učenci preko Facebooka pogosto pomagajo med sabo tako, da si pošiljajo zapiske, posredujejo informacije, pregledujejo domače naloge in se drugače podpirajo. Predvidevam lahko, da učenci medtem, ko delajo domače naloge tudi klepetajo s prijatelji in ta čas štejejo v delo za šolo.

Učenci, ki za šolo ne porabijo nič časa, Facebook uporabljajo zaradi njegove popularnosti (25,0 %). Facebook je hitrorastoče socialno omrežje in brez dvoma se je njegova popularnost v zadnjih letih močno zvišala. Čeprav zna biti

Facebook precej zasvojljiv, leži odgovornost predvsem na starših, da otroke dosledno omejujejo pri uporabi interneta in računalnika ter jim pomagajo razvijati delovne navade.

Izstopa tudi delež učencev, ki imajo Facebook zaradi spremljanja objav drugih in za šolo porabijo več kot dve uri na dan (23,1 %). Sklepam, da ti učenci porabijo več časa za šolo, zato jim ne ostane veliko časa za Facebook. Facebook torej uporabljajo predvsem iz tega razloga, da preletijo nove objave, slike in statuse ter tako ostanejo na tekočem.

Tabela 13: Izid χ^2 preizkusa razlik v razlogih za uporabo Facebooka glede na ocene učencev.

Razlog za Facebook profil		Ocene			Skupaj
		Od 6 do 9	Od 10 do 12	Od 13 do 15	
Klepet s prijatelji	f	34	50	35	119
	f %	65,4 %	68,5 %	67,3 %	67,2 %
Popularnost	f	8	8	4	20
	F %	15,4 %	11,0 %	7,7 %	11,3 %
Spremljanje objav drugih	F	4	7	6	17
	f %	7,7 %	9,6 %	11,5 %	9,6 %
Vpliv prijateljev	f	5	6	3	14
	f %	9,6 %	8,2 %	5,8 %	7,9 %
Igranje iger	f	1	2	4	7
	f %	1,9 %	2,7 %	7,7 %	4,0 %
Skupaj	f	52	73	52	177
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 4,751; P=0,784			

Izid χ^2 preizkusa je pokazal, da med učenci z boljšimi in slabšimi ocenami ni statistično značilnih razlik (P = 0,784) v razlogih za uporabo Facebooka.

12.1.3 Čas namenjen Facebooku

V nadaljevanju predstavljam rezultate o količini časa, ki ga mladostniki preživijo na Facebooku.

Tabela 14: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev glede na čas namenjen Facebooku.

Čas namenjen Facebooku	f	f(%)
Nič	34	16,7 %
Do pol ure	62	30,4 %
Do ene ure	61	29,9 %
Do dve uri	24	11,8 %
Več	23	11,3 %
Skupaj	204	100 %

Največ učencev na Facebooku preživi do pol ure (30,4 %) oziroma do ene ure (29,9 %) na dan. Smiselno bi bilo raziskati, če imajo učenci doma kakšne omejitve pri uporabi interneta in Facebooka in če s starši ustvarjajo kompromise o dejavnostih na računalniku.

Podatek o 11,3 % učencih, ki so odgovorili, da na Facebooku preživijo več kot dve uri na dan pa je zaskrbljujoč in menim, da bi se bilo potrebno v prid zmanjšanju takšnim odgovorom na roditejskih sestankih posvetiti tudi temam, ki zajemajo medije in internet, saj so starši tisti, ki lahko otrokom omejijo pretirano uporabo le-teh.

Tabela 15: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na spol.

Čas namenjen Facebooku		Spol		Skupaj
		Moški	Ženski	
Nič	f	20	14	34
	f %	17,7 %	15,4 %	16,7 %
Do pol ure	f	43	19	62
	f %	38,1 %	20,9 %	30,4 %
Do ene ure	f	25	36	61
	f %	22,1 %	39,6 %	29,9 %
Do dve uri	f	13	11	24
	f %	11,5 %	12,1 %	11,8 %
Več	f	12	11	23
	f %	10,6 %	12,1 %	11,3 %
Skupaj	f	113	91	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		$\chi^2 = 10,290$; $P = 0,036$		

Izid χ^2 preizkusa kaže, da med dečki in deklicami obstaja statistično značilna razlika v času, ki ga preživijo na Facebooku ($P = 0,036$). Deklice preživijo na Facebooku več časa kot dečki. Največ deklic preživi na Facebooku do ene ure (39,6 %), medtem ko največ dečkov preživi na Facebooku do pol ure (38,1 %).

Če se nanašam na tabelo 11, ugotovim, da deklice na Facebooku pogosteje klepetajo, kar lahko vzame precej časa, medtem ko aktivnosti dečkov na Facebooku (spremljanje objav, igranje iger) niso tako časovno zamudne.

V nadaljevanju me je zanimalo, če obstajajo razlike v času, ki ga učenci namenijo uporabi Facebooka glede na čas, ki ga namenijo šolskemu delu in učenju.

Tabela 16: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na čas, ki ga učenci namenijo učenju in šolskemu delu.

Čas namenjen Facebooku		Čas za učenje in šolsko delo					Skupaj
		Nič	Do pol ure	Do ene ure	Do dve uri	Več	
Nič	f	4	8	13	6	3	34
	f %	18,2 %	16,0 %	16,5 %	15,8 %	20,0 %	16,7 %
Do pol ure	f	8	12	31	7	4	62
	f %	36,4 %	24,0 %	39,2 %	18,4 %	26,7 %	30,4 %
Do ene ure	f	3	12	19	21	6	61
	f %	13,6 %	24,0 %	24,1 %	55,3 %	40,0 %	29,9 %
Do dve uri	f	3	11	9	0	1	24
	f %	13,6 %	22,0 %	11,4 %	0,0 %	6,7 %	11,8 %
Več	f	4	7	7	4	1	23
	f %	18,2 %	14,0 %	8,9 %	10,5 %	6,7 %	11,3 %
Skupaj	f	22	50	79	38	15	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 30,994; P = 0,013					

Statistično značilna razlika v času namenjenemu Facebooku glede na čas namenjen učenju in šolskemu delu obstaja (P = 0,013).

Največ je takšnih učencev, ki za Facebook porabijo do ene ure in za šolsko delo do dve uri (55,3 %). Na eni strani izstopa delež učencev, ki za Facebook ne porabijo nič časa, za šolsko učenje pa več kot dve uri na dan (20,0 %) in na drugi strani delež učencev, ki za Facebook porabijo več kot dve uri na dan in za učenje in šolsko delo nič (18,2 %); ti rezultati so skladni z rezultati tabele 9, kjer sem ugotovila, da imajo uporabniki Facebooka slabše ocene.

Lahko rečem, da učenci, ki porabijo več časa za Facebook, porabijo manj časa za učenje in šolsko delo. Razdelitev in organizacija časa je spretnost, ki jo nekateri posedujejo, drugi pa se je morajo naučiti; temu pa botrujejo tudi prioritete posameznika. V obdobju mladostništva so mladostnikom lahko v veliko oporo starši, ki jih usmerjajo na pravo pot. Predvidevam lahko, da se v življenja mladostnikov, ki preživijo več časa na Facebooku kot za knjigami, starši bolj malo vmešavajo, medtem ko za tiste, ki se več učijo kot pa preverjajo novosti na Facebooku, starši bolj skrbijo in jih omejujejo pri uporabi interneta. Zanimanje staršev za učno uspešnost svojih otrok izpostavljata tudi Zupančičeva in Svetina (2009b, str. 527), ki pravita, da spodbujanje mladostnikov in postavljanje višjih pričakovanj ugodno vpliva na intelektualni razvoj mladostnika.

Tabela 17: Izid χ^2 preizkusa razlik v času, ki ga učenci namenijo Facebooku glede na ocene.

Čas namenjen Facebooku		Ocene			Skupaj
		Od 6 do 9	Od 10 do 12	Od 13 do 15	
Nič	f	8	9	17	34
	f %	13,8 %	11,1 %	26,2 %	16,7 %
Do pol ure	f	14	30	18	62
	f %	24,1 %	37,0 %	27,7 %	30,4 %
Do ene ure	f	18	20	23	61
	f %	31,0 %	24,7 %	35,4 %	29,9 %
Do dve uri	f	8	10	6	24
	f %	13,8 %	12,3 %	9,2 %	11,8 %
Več	f	10	12	1	23
	f %	17,2 %	14,8 %	1,5 %	11,3 %
Skupaj	f	58	81	65	204
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		$\chi^2 = 17,568$; $P = 0,025$			

Izid χ^2 preizkusa je pokazal, da obstajajo statistično značilne razlike ($P = 0,025$) v količini časa, ki ga učenci preživijo na Facebooku glede na ocene. Čeprav

imajo socialna omrežja določene prednosti, je potrebno izpostaviti tudi slabosti. Ena izmed slabosti se kaže v pretirani uporabi Facebooka. Učenci, ki za Facebook porabijo do dve uri (13,8 %) ali več (17,2 %) imajo slabše ocene kot tisti, ki ga porabijo manj. Boljše ocene imajo tisti učenci, ki za Facebook porabijo nič (16,7 %), do pol ure (30,4 %) oziroma do ene ure (29,9 %) na dan.

Količina časa, ki ga mladostniki preživijo na Facebooku, je v veliki meri odvisna od staršev in dogovorov med njimi in mladostnikom. Menim, da bi morali starši nameniti več pozornosti temu kako njihov otrok preživlja prosti čas in skupaj postaviti pravila glede učenja, delovnih navad in uporabe interneta ter Facebooka. Študija, ki jo navaja Scantlinova (2011, str. 59) je pokazala, da veliko staršev ne ve točno koliko časa in kaj njihovi otroci gledajo, igrajo oziroma brskajo.

Eden izmed razlogov za pretirano preživljanje časa na Facebooku in posledično slabe ocene bi lahko bil tudi slabi vzgoji in slabih družinskih odnosih. Kot pravita Musek in Pečjak (1997, str. 270), vzgoja in družina sta pomembna faktorja pri doseganju uspeha v šoli.

Po drugi strani pa lahko premišljena uporaba Facebooka pripomore k boljšim ocenam, saj učenci ostanejo v stiku tudi izven šole, si izmenjujejo snov ter zapiske in tako izboljšajo svoje znanje. Nekateri učitelji v medmrežju že vidijo nove možnosti učenja in poučevanja, hkrati lahko le-to služi kot dodatna motivacija učencem za učenje (Braconnier, 2001). Prav tako Erjavčeva (2013) ugotavlja, da ima Facebook veliko prednosti, ki bi morale biti boljše izkoriščene s strani šole in učiteljev.

11.1.4 Število prijateljev na Facebooku

Tabela 18: Število (f) in strukturni odstotki (f %) učencev s številom prijateljev na Facebooku.

Število prijateljev na Facebooku	f	f(%)
Do 100	30	16,7 %
Do 300	48	26,7 %
Do 500	36	20,0 %
Več	66	36,7 %
Skupaj	180	100,0 %

Rezultat, ki kaže, da ima kar 36,7 % učencev na Facebooku več kot 500 prijateljev, je zaskrbljujoč. Zaskrbljujoče je predvsem dejstvo, da mladostniki s temi osebami po vsej verjetnosti delijo svoje zasebno življenje in svoje osebne podatke. Smiselno bi bilo raziskati, kakšne varnosti se mladostniki na internetu poslužujejo in kakšne ljudi sprejemajo za svoje Facebook prijatelje.

Po podatkih Duggana idr. (2015) ima povprečen Ameriški uporabnik Facebooka na računu 155 prijateljev.

Tabela 19: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev na Facebooku glede na spol.

Število prijateljev na Facebooku	Spol	Spol		Skupaj
		Moški	Ženski	
Do 100	f	24	6	30
	f %	24,0 %	7,5 %	16,7 %
Do 300	f	28	20	48
	f %	28,0 %	25,0 %	26,7 %
Do 500	f	17	19	36
	f %	17,0 %	23,8 %	20,0 %
Več	f	31	35	66
	f %	31,0 %	43,8 %	36,7 %
Skupaj	f	100	80	180
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		$\chi^2 = 10,393$; $P = 0,016$		

Obstaja statistično značilna razlika med dečki in deklicami v številu prijateljev na Facebooku ($P = 0,016$). Deklice imajo precej več prijateljev kot dečki. Želela bi še enkrat izpostaviti dejstvo, da ima kar 43,8 % anketiranih deklic in 31 % dečkov na Facebook profilu več kot 500 prijateljev. Ta rezultat je skrb vzbujajoč, saj pomeni visoko izpostavljenost in višje tveganje za nevarnost.

Rezultati torej kažejo, da so deklice »težje uporabnice« Facebooka, saj poleg tega, da imajo precej višje število prijateljev, na Facebooku preživijo tudi več časa kot dečki. Sklepam lahko, da se raje pogovarjajo in navezujejo stike, medtem ko dečki čas na Facebooku poleg klepetanja s prijatelji porabijo še za druge zadeve (tabela 7: spremljanje objav 11,0 %, igranje iger 4,6 %). Smiselno bi bilo raziskati kje je razlog za tako veliko število prijateljev, ki jih imajo mladostniki na Facebooku in v kakšnih odnosih so si z njimi.

Tabela 20: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev, ki jih imajo učenci na Facebooku glede na čas, ki ga učenci namenijo učenju in šolskemu delu.

Število prijateljev na Facebooku		Čas za učenje in šolsko delo					Skupaj
		Nič	Do pol ure	Do ene ure	Do dve uri	Več	
Do 100	f	6	7	11	4	2	30
	f %	27,3 %	14,9 %	16,4 %	12,9 %	15,4 %	16,7 %
Do 300	f	6	13	22	7	0	48
	f %	27,3 %	27,7 %	32,8 %	22,6 %	0,0 %	26,7 %
Do 500	f	3	8	14	7	4	36
	f %	13,6 %	17,0 %	20,9 %	22,6 %	30,8 %	20,0 %
Več	f	7	19	20	13	7	66
	f %	31,8 %	40,4 %	29,9 %	41,9 %	53,8 %	36,7 %
Skupaj	f	22	47	67	31	13	180
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		χ^2 (LR) = 13,546; $P = 0,331$					

Pri številu prijateljev glede na čas porabljen za učenje in šolsko delo nisem zaznala statistično značilnih razlik ($P = 0,331$).

Tabela 21: Izid χ^2 preizkusa razlik v številu prijateljev, ki jih imajo učenci na Facebooku glede na ocene.

Število prijateljev na Facebooku		Ocene			Skupaj
		Od 6 do 9	Od 10 do 12	Od 13 do 15	
Do 100	f	6	15	9	30
	f %	11,5 %	20,3 %	16,7 %	16,7 %
Do 300	f	12	21	15	48
	f %	23,1 %	28,4 %	27,8 %	26,7 %
Do 500	f	9	13	14	36
	f %	17,3 %	17,6 %	25,9 %	20,0 %
Več	f	25	25	16	66
	f %	48,1 %	33,8 %	29,6 %	36,7 %
Skupaj	f	52	74	54	180
	f %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Izid χ^2 preizkusa		$\chi^2 = 5,854$; $P=0,440$			

Prav tako ni bilo zaznati statistično značilnih razlik v številu prijateljev, ki jih imajo učenci na Facebooku glede na ocene ($P = 0,440$).

12.2 Analiza zadovoljstva mladostnikov

Analizirala sem tako skupne rezultate sklopov zadovoljstva mladostnikov, kot tudi vse postavke posebej. Najprej predstavljam rezultate analize skupnih rezultatov, za tem pa rezultate analize razlik posameznik postavk med mladostniki glede na spol, ocene, čas namenjen Facebooku in številu prijateljev na Facebooku.

Tabela 22: Ocene parametrov osnovne deskriptivne statistike skupnega rezultata zadovoljstva mladostnikov.

Sklop	Aritm. sredina postavk \bar{x}_p	Aritm. sredina \bar{x}	Min.	Max.	Stand. odklon σ	Koef. var. KV%	Koef. asim. KA	Koef. splošč. KS
Zadovoljstvo s samim sabo (12 postavk)	3,936	47,2353	24,00	60,00	6,8728	14,55	-0,615	0,458
Zadovoljstvo s šolo (5 postavk)	3,841	19,2059	9,00	25,00	3,5117	18,28	-0,566	0,142
Zadovoljstvo s starši (5 postavk)	4,462	22,3088	8,00	25,00	3,1164	13,96	-1,503	2,580
Zadovoljstvo nasploh (vse postavke skupaj)	4,034	88,7500	47,00	110,00	11,4316	12,88	-0,825	0,923

Distribucije rezultatov zadovoljstva so levo asimetrične (KA od -0,615 do -1,503) in bolj koničaste (KS od 0,142 do 2,580).

Kaže se torej, da prevladujejo učenci, ki so zadovoljni. Na prvem mestu je zadovoljstvo s starši ($\bar{x}_p = 4,462$) za tem je zadovoljstvo s samim sabo ($\bar{x}_p = 3,936$) in nazadnje zadovoljstvo s šolo ($\bar{x}_p = 3,841$). S tega vidika med njimi ni večjih razlik, najvišja variabilnost se kaže pri zadovoljstvu s šolo (KV % = 18,28 %), sledi zadovoljstvo s samim sabo (KV % = 14,55 %) in zadovoljstvo s starši (KV % = 13,96 %).

Zadovoljstvo je na vseh področjih razmeroma visoko in s temi rezultati lahko presegam splošna prepričanja o mladostniškem nezadovoljstvu in se pridružim ugotovitvam Kaplana (2004, str. 23) in Zupančičeve (2009a, str. 547), da čas mladostništva ne pomeni nujno tudi čas depresije in negativizma.

V nadaljevanju podrobneje predstavljam vsak sklop postavk in bistvene razlike, ki so se pojavile znotraj posameznih sklopov.

Zadovoljstvo s samim sabo

Sklop zadovoljstva s samim sabo je sestavljen iz 12 postavk, ki se nanašajo na mladostnika, z razponom lestvice od 1 (zelo nezadovoljen) do 5 (zelo zadovoljen).

Tabela 23: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s samim sabo.

Postavke	Arit. sredina \bar{x}
Zadovoljstvo s številom prijateljev	4,3300
Zadovoljstvo z odnosom do staršev	4,3153
Zadovoljstvo s svojo pripravljenostjo pomagati	4,2745
Zadovoljstvo z odnosom do učiteljev	4,1569
Zadovoljstvo s svojim življenjem nasploh	4,1287
Zadovoljstvo s svojim obnašanjem	4,0693
Zadovoljstvo s svojim ugledom	3,9951
Zadovoljstvo s svojim počutjem	3,9412
Zadovoljstvo s svojo popularnostjo	3,7143
Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo	3,6225
Zadovoljstvo s svojim zunanjim videzom	3,6078
Zadovoljstvo s svojo težo	3,2402

Aritmetične sredine posameznih postavk glede na 5-stopenjsko lestvico iz sklopa zadovoljstva s samim sabo kažejo, da so mladostniki v povprečju s samim sabo precej zadovoljni. Znotraj tega sklopa pa ugotavljam, da so najbolj zadovoljni s svojim številom prijateljev ($\bar{x} = 4,3300$) in s svojim odnosom do staršev ($\bar{x} = 4,3153$). To je v skladu z ugotovitvami Kaplana (20014, str. 138), ki pravi, da so mladostniki z odnosi s starši zelo zadovoljni. Izjeme so le občasni konflikti, ki pa so povsem normalni in ne vplivajo na dolgoročen odnos s starši.

Najmanj zadovoljstva so mladostniki izrazili s svojim zunanjim videzom ($\bar{x} = 3,6078$) in težo ($\bar{x} = 3,2402$). Nezadovoljstvo s težo pri mladostnikih v svoji raziskavi ugotavlja tudi Kuharjeva (2002, str. 262). Kot navaja avtorica, je telesna samopodoba pereč problem, ki se pogosto začne že v mladostništvu, zato bi bilo smiselno še bolj poudarjati pomen pozitivne telesne samopodobe in otroke ustrezno poučiti o napačnih predstavah in idealih, ki nam jih ponujajo mediji. Poleg tega bi lahko še bolj poudarjali pomen in vpliv zdrave prehrane, prehranskih navad in športa na zdravje, počutje in samopodobo.

Tabela 24: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na spol.

Trditve	Spol	\bar{R}	U	P
Zadovoljstvo s svojim zunanjim videzom	Moški	116,05	3610,0	0,000
	Ženski	85,67		
Zadovoljstvo s svojo težo	Moški	116,43	3567,0	0,000
	Ženski	85,20		
Zadovoljstvo s svojim obnašanjem	Moški	102,62	4902,5	0,738
	Ženski	100,08		
Zadovoljstvo s svojo pripravljenostjo pomagati drugim	Moški	89,32	3652,5	0,000
	Ženski	118,86		
Zadovoljstvo s številom prijateljev	Moški	103,52	4926,0	0,642
	Ženski	100,13		
Zadovoljstvo s svojim počutjem	Moški	111,42	4133,5	0,010
	Ženski	91,42		
Zadovoljstvo s svojim ugledom	Moški	104,92	4768,5	0,397
	Ženski	98,40		
Zadovoljstvo s svojo popularnostjo	Moški	106,89	4532,0	0,161
	Ženski	95,86		
Zadovoljstvo s svojim življenjem nasploh	Moški	109,57	4154,5	0,020
	Ženski	91,65		
Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo	Moški	97,83	4613,5	0,186
	Ženski	108,30		
Zadovoljstvo z odnosom do učiteljev	Moški	91,71	3922,5	0,002
	Ženski	115,90		
Zadovoljstvo z odnosom do staršev	Moški	102,67	5020,5	0,843
	Ženski	101,17		

Izid Mann-Whitneyevega preizkusa kaže, da med dečki in deklicami obstajajo statistično značilne razlike na določenih področjih zadovoljstva s samim sabo. Statistično značilne razlike se kažejo pri zadovoljstvu s svojim zunanjim videzom ($P = 0,000$), s katerim so dečki precej bolj zadovoljni kot deklice, enako se je izkazalo pri zadovoljstvu s težo ($P = 0,000$). Ugotovitve v zvezi s telesno samopodobo so v skladu z drugimi avtorji (Kuhar, 2002; Žibert, 2011), saj imajo deklice pogosto željo biti vitkejše in se pogosteje kot dečki počutijo predebele. Strinjam se z Žibertino (2011) predpostavko, da je za nezadovoljstvo s telesom pri dekletih lahko kriv tudi hiter fizični razvoj. Telesne spremembe se pri dekletih dogajajo prej kot pri dečkih in na te spremembe se je potrebno relativno hitro privaditi.

Tudi pri zadovoljstvu s počutjem ($P = 0,010$) in z življenjem nasploh ($P = 0,020$) se kažejo statistično značilne razlike. Zopet so dečki bolj zadovoljni kot deklice. Razlog iščem v domnevi, da so deklice bolj stroge same so sebe, saj so po ugotovitvah Kuharjeve (2002, str. 266) tudi pri telesni samopodobi precej bolj samokritične kot dečki. Menim, da je potrebno dekleta pogosteje pohvaliti in z njimi več delati na pozitivnem samovrednotenju, saj bi tako lahko izboljšali tudi njihovo zadovoljstvo z življenjem in počutjem. Žibertova (2011, str. 21–22) ponuja nekaj dobrih napotkov učiteljem, kako lahko izboljšajo samopodobo otrok preko nudenja fizične in čustvene varnosti, razvijanja identitete, pripadnosti, kompetentnosti in poslanstva.

Rezultati so pokazali statistično značilne razlike tudi v zadovoljstvu s pripravljenostjo pomagati drugim ($P = 0,000$), tokrat v prid deklicam, kjer rangi kažejo, da so bolj naklonjene pomagati drugim ($\bar{R} = 118,86$). Vprašanje sicer ni bilo jasno zastavljeno, za kakšno vrsto pomoči bi naj šlo, vseeno pa predvidevam, da imajo deklice bolj izrazit čut za solidarnost in raje priskočijo na pomoč. Tudi če so anketirani vprašanje pomoči zaznali kot pomoč na šolskem področju menim, da so dekleta tista, ki imajo lepše zapiske in jih brez

težav delijo s sošolci. Ne preseneča me, da prihaja do statistično značilnih razlik v prid deklicam tudi pri zadovoljstvu z odnosom do učiteljev (0,002). Smiselno je razlagati, da so deklice manj konfliktno v odnosu do avtoritete, bolj vestne pri šolskem delu in bolj ubogljive, medtem ko znajo dečki biti bolj nepremišljeni in se včasih postavljajo pred učitelji zavoljo ugleda.

Tabela 25: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na ocene.

Trditve	Ocene	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo s svojim zunanjim videzom	od 6 do 9	103,93	2,215	0,330
	od 10 do 12	107,99		
	od 13 do 15	94,38		
Zadovoljstvo svojo težo	od 6 do 9	108,78	2,288	0,319
	od 10 do 12	104,90		
	od 13 do 15	93,91		
Zadovoljstvo svojim obnašanjem	od 6 do 9	103,40	1,693	0,429
	od 10 do 12	105,78		
	od 13 do 15	94,53		
Zadovoljstvo svojo pripravljenostjo pomagati	od 6 do 9	108,42	1,831	0,400
	od 10 do 12	103,86		
	od 13 do 15	95,52		
Zadovoljstvo številom prijateljev	od 6 do 9	102,91	0,131	0,936
	od 10 do 12	100,40		
	od 13 do 15	103,20		
Zadovoljstvo svojim počutjem	od 6 do 9	102,21	0,004	0,998
	od 10 do 12	102,80		
	od 13 do 15	102,38		
Zadovoljstvo svojim ugledom	od 6 do 9	104,39	0,392	0,822
	od 10 do 12	99,09		
	od 13 do 15	103,54		
Zadovoljstvo svojo popularnostjo	od 6 do 9	101,96	4,581	0,101
	od 10 do 12	110,87		
	od 13 do 15	90,98		
Zadovoljstvo svojim življenjem nasploh	od 6 do 9	97,61	0,550	0,760
	od 10 do 12	101,46		
	od 13 do 15	104,95		
Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo	od 6 do 9	83,97	11,392	0,003
	od 10 do 12	103,16		
	od 13 do 15	118,22		
Zadovoljstvo odnosom učiteljev	od 6 do 9	100,82	1,609	0,447
	od 10 do 12	98,10		
	od 13 do 15	109,48		
Zadovoljstvo odnosom staršev	od 6 do 9	106,18	2,054	0,358
	od 10 do 12	105,36		
	od 13 do 15	94,15		

Kruskal-Wallisov preizkus razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na seštevek ocen je pokazal, da obstaja statistično značilna razlika le pri zadovoljstvu s trudom, ki ga mladostniki vložijo v šolsko delo ($P = 0,003$). Zadovoljstvo z vloženim trudom narašča skladno z ocenami. Mladostniki, ki imajo slabše ocene, so manj zadovoljni ($\bar{R} = 83,97$), medtem ko so mladostniki, ki imajo višje ocene, bolj zadovoljni s trudom, ki ga vložijo v delo za šolo ($\bar{R} = 118,22$).

Braconnier (2001, str. 179) pravi, da si mladostniki zaradi pritiska s strani staršev in družbe prizadevajo biti uspešni v šoli; tudi Zupančičeva (2009a, str. 552) navaja, da mladostniki pod močnim vplivom pričakovanj staršev. Moj rezultat pa poleg tega kaže, da se učenci zavedajo koliko truda vložijo v učenje in delo za šolo in da bi lahko dosegali boljše rezultate, če bi se bolj potrudili. Smiselno bi bilo raziskati zakaj mladostniki ne vlagajo več truda v šolsko delo, saj bi s tem lahko izboljšali tako zadovoljstvo mladostnikov na tem področju kot tudi njihove ocene.

Izpostavim lahko še tendenco ($P = 0,101$), da so s priljubljenostjo najmanj zadovoljni učenci z najvišjo vsoto ocen ($R = 90,98$), bolj pa tisti v srednji ($R = 110,87$) in nižji kategoriji ($R = 101,96$).

Tabela 26: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na čas namenjen Facebooku.

Trditve	Čas za Facebook	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo s svojim zunanjim videzom	nič	105,68	8,092	0,088
	do pol ure	111,77		
	do ene ure	91,43		
	do dve uri	117,92		
	več	86,11		
Zadovoljstvo svojo težo	nič	115,19	6,957	0,138
	do pol ure	108,45		
	do ene ure	88,84		
	do dve uri	112,10		
	več	93,91		
Zadovoljstvo svojim obnašanjem	nič	85,37	9,881	0,042
	do pol ure	108,56		
	do ene ure	91,80		
	do dve uri	118,73		
	več	114,20		
Zadovoljstvo svojo pripravljenostjo pomagati	nič	89,84	8,519	0,074
	do pol ure	100,79		
	do ene ure	96,93		
	do dve uri	116,52		
	več	125,98		
Zadovoljstvo številom prijateljev	nič	90,26	4,666	0,323
	do pol ure	109,77		
	do ene ure	100,98		
	do dve uri	110,75		
	več	92,30		
Zadovoljstvo svojim počutjem	nič	104,97	2,448	0,654
	do pol ure	107,86		
	do ene ure	93,80		
	do dve uri	101,33		
	več	108,70		
Zadovoljstvo svojim ugledom	nič	100,29	6,279	0,179
	do pol ure	110,23		
	do ene ure	88,45		
	do dve uri	111,92		

		več	108,28		
Zadovoljstvo svojo popularnostjo	s	nič	96,74	5,191	0,268
		do pol ure	104,83		
		do ene ure	92,27		
		do dve uri	108,63		
		več	120,63		
Zadovoljstvo svojim življenjem nasploh	s	nič	107,14	3,488	0,480
		do pol ure	109,93		
		do ene ure	93,25		
		do dve uri	98,10		
		več	96,48		
Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo	z	nič	110,72	5,779	0,216
		do pol ure	109,55		
		do ene ure	95,38		
		do dve uri	83,65		
		več	109,91		
Zadovoljstvo odnosom učiteljev	z do	nič	91,78	2,664	0,616
		do pol ure	100,96		
		do ene ure	109,19		
		do dve uri	98,54		
		več	108,89		
Zadovoljstvo odnosom staršev	z do	nič	100,84	4,314	0,365
		do pol ure	105,92		
		do ene ure	96,11		
		do dve uri	92,02		
		več	119,37		

Kruskal-Wallisov test je pokazal statistično značilno razliko pri zadovoljstvu mladostnikov s svojim obnašanjem ($P = 0,042$). Mladostniki, ki preživijo na Facebooku manj časa, so bolj nezadovoljni od tistih, ki na Facebooku preživijo do dve uri ($\bar{R} = 118,73$) ali več ($\bar{R} = 114,20$). Razlog za tak izid lahko iščem v tem, da se mladostniki med sabo primerjajo, saj je primerjanje z drugimi v naravi človeka (Vogel, Rose, Roberts in Eckles, 2014). Predvidevam, da tisti anketiranci, ki preživijo na Facebooku več časa razvijejo drugačen slog obnašanja in razvijejo interne šale; medtem ko tisti mladostniki, ki na Facebooku preživijo manj časa, teh obnašanj ne razumejo, čeprav jih dojemajo

kot priljubljene. Zaradi tega se lahko počutijo izolirane in so s svojim obnašanjem manj zadovoljni.

V skladu s tem je odkrita tudi tendenca ($P = 0,074$), da so s svojo pripravljenostjo pomagati drugim bolj zadovoljni tisti mladostniki, ki na Facebooku preživijo več kot 2 uri na dan ($\bar{R} = 125,98$) in tisti, ki na Facebooku preživijo do ene ure na dan ($\bar{R} = 116,52$), najmanj pa tisti, ki na Facebooku ne preživijo nič časa ($\bar{R} = 89,84$). Iz tega lahko izhajam, da so mladostniki, ki preživijo na Facebooku več časa morda bolj družabni in odprti, medtem ko so tisti, ki so na Facebooku manj časa bolj zadržani.

Tabela 27: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na število prijateljev na Facebooku.

Trditve	Število prijateljev na Facebooku	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo s svojim zunanjim videzom	do 100	94,50	0,707	0,872
	do 300	88,03		
	do 500	94,56		
	Več	88,27		
Zadovoljstvo svojo težo	do 100	96,40	1,594	0,661
	do 300	83,03		
	do 500	93,32		
	Več	91,71		
Zadovoljstvo svojim obnašanjem	do 100	88,03	2,914	0,405
	do 300	81,15		
	do 500	89,74		
	Več	96,32		
Zadovoljstvo svojo pripravljenostjo pomagati	do 100	86,98	1,921	0,589
	do 300	88,34		
	do 500	84,85		
	Več	96,75		
Zadovoljstvo številom prijateljev	do 100	80,32	1,663	0,645
	do 300	91,44		
	do 500	92,61		
	Več	91,97		

Zadovoljstvo s svojim počutjem	do 100	87,93	1,488	0,685
	do 300	96,77		
	do 500	84,03		
	več	90,64		
Zadovoljstvo s svojim ugledom	do 100	84,40	1,006	0,800
	do 300	95,27		
	do 500	88,36		
	več	89,69		
Zadovoljstvo svojo popularnostjo	do 100	88,53	3,038	0,386
	do 300	98,26		
	do 500	79,36		
	več	90,59		
Zadovoljstvo s svojim življenjem nasploh	do 100	82,55	2,728	0,436
	do 300	99,50		
	do 500	87,51		
	več	87,98		
Zadovoljstvo z vloženim trudom v šolsko delo	do 100	90,55	4,094	0,252
	do 300	93,21		
	do 500	102,35		
	več	82,05		
Zadovoljstvo odnosom učiteljev	do 100	80,10	2,632	0,452
	do 300	93,26		
	do 500	98,65		
	več	88,77		
Zadovoljstvo odnosom staršev	do 100	90,30	4,438	0,218
	do 300	85,00		
	do 500	80,06		
	več	98,85		

Kruskal-Wallisov test ni pokazal nobenih statistično značilnih razlik v zadovoljstvu s samim sabo glede na število prijateljev na Facebooku, kar pomeni, da število prijateljev ni pomemben dejavnik, ki bi vplival na zadovoljstvo mladostnika s samim sabo.

V nadaljevanju me je zanimalo, kako so mladostniki zadovoljni s šolo glede na spol, ocene, število prijateljev na Facebooku in čas porabljen za Facebook.

Zadovoljstvo s šolo

Sklop zadovoljstva s šolo je sestavljen iz 5 postavk, ki se nanašajo na šolsko okolje. Razpon lestvice sega od 1 (zelo nezadovoljen) do 5 (zelo zadovoljen).

Tabela 28: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s šolo.

Postavke	Arit. sredina \bar{x}
Zadovoljstvo s počutjem med sošolci	4,000
Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci	3,941
Zadovoljstvo z odnosom sošolcev do mene	3,907
Zadovoljstvo z ocenami	3,779
Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mene	3,596

Glede na 5-stopenjsko lestvico so mladostniki s šolskim okoljem dokaj zadovoljni. Najbolj so zadovoljni s počutjem med sošolci ($\bar{x} = 4,000$) in priljubljenostjo med njimi ($\bar{x} = 3,941$), najmanj zadovoljstva pa se kaže v odnosu učiteljev do mladostnikov ($\bar{x} = 3,596$).

Mladostniki v šoli preživijo veliko časa, zato je dobro vedeti, da se v šoli dobro počutijo. Tudi Braconnier ugotavlja, da se mladostniki v šoli dobro počutijo in da ne gojijo visokega odpora do nje (Braconnier, 2001, str. 177). Razlog za nižje zadovoljstvo v odnosu učiteljev do učencev lahko iščem v slabih izkušnjah, ki jih imajo mladostniki v odnosu učiteljev do njih. Že en sam konflikt med učencem in učiteljem poveča nezadovoljstvo mladostnika.

Tabela 29: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na spol

Trditve	Spol	\bar{R}	U	P
Zadovoljstvo z ocenami	Moški	101,57	5036,0	0,793
	Ženski	103,66		
Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mene	Moški	91,09	3874,5	0,002
	Ženski	115,42		
Zadovoljstvo z odnosom sošolcev do mene	Moški	105,56	4795,5	0,385
	Ženski	98,70		
Zadovoljstvo s počutjem med sošolci	Moški	102,12	5098,0	0,913
	Ženski	102,98		
Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci	Moški	105,58	4794,0	0,380
	Ženski	98,68		

Edina statistično značilna razlika v zadovoljstvu s šolo med mladostniki glede na spol se kaže pri zadovoljstvu z odnosom učiteljev do mladostnikov ($P = 0,002$). Z odnosom učiteljev so bolj zadovoljna dekleta ($\bar{R} = 115,42$), medtem ko so dečki z odnosom manj zadovoljni ($\bar{R} = 91,09$). Sklepam, da do razlik prihaja predvsem zaradi napačne komunikacije v odnosu učitelj–učenec in zaradi slabših delovnih in učnih navad dečkov proti deklicam.

Tabela 30: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na ocene.

Trditve	Ocene	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo z ocenami	od 6 do 9	68,65	43,204	0,000
	od 10 do 12	100,06		
	od 13 do 15	135,75		
Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mene	od 6 do 9	92,75	2,652	0,265
	od 10 do 12	102,73		
	od 13 do 15	109,20		
Zadovoljstvo z odnosom sošolcev so mene	od 6 do 9	112,28	5,335	0,069
	od 10 do 12	105,66		
	od 13 do 15	89,84		
Zadovoljstvo s počutjem med sošolci	od 6 do 9	105,71	2,288	0,319
	od 10 do 12	107,11		
	od 13 do 15	93,89		
Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci	od 6 do 9	108,05	3,527	0,171
	od 10 do 13	107,12		
	od 13 do 15	91,79		

Kruskal-Wallisov preizkus razlik med mladostniki glede na ocene je pokazal statistično značilne razlike v zadovoljstvu z ocenami ($P = 0,000$), rahla tendenca pa se kaže tudi pri zadovoljstvu z odnosom sošolcev ($P = 0,069$).

Učenci z višjimi ocenami so bolj zadovoljni ($\bar{R} = 135,75$), medtem ko so učenci z nižjimi ocenami manj zadovoljni ($\bar{R} = 68,65$) s svojimi ocenami. Rezultate lahko povežem s tabelo 22, kjer učenci z višjimi ocenami navajajo tudi višje zadovoljstvo s trudom, ki ga vložijo v šolsko delo. Iz tega lahko izhajam, da bi učenci zlahka dosegli višje zadovoljstvo z ocenami, če bi za njihovo izboljšanje v šolsko delo vložili več truda. Slabša šolska uspešnost pa sicer nujno ne vpliva na nižanje učenčeve samopodobe; Mencin Čeplakova (2002, str. 20) navaja študije, ki govorijo, da šolsko manj uspešni otroci niso povsem nezadovoljni s šolo. Vseeno pa je učni uspeh je ključnega pomena za mladostnikovo

prihodnost, zato je dobro, da si tako učitelji, starši in učenci prizadevajo za dviganje le tega.

Pozornost namenjam tudi ugotovljeni tendenci pri zadovoljstvu z odnosom sošolcev ($P = 0,069$). Učenci z boljšimi ocenami so v anketi izrazili rahlo slabše zadovoljstvo v odnosu sošolcev do njih ($\bar{R} = 89,84$). Rezultat me ne preseneča in predvidevam, da do tega prihaja zaradi norčevanja učno slabših učencev iz tistih z boljšimi ocenami in morebitne višje naklonjenosti učiteljev do učencev z boljšimi ocenami. Mencin Čeplakova (2002, str. 20) sicer navaja, da se učiteljeva naklonjenost učno boljšim učencem tekom zadnjih nekaj let manjša. Predvidevam torej, da bi bili rezultati bolj izraziti, če bi študijo izvedla desetletje prej.

Tabela 31: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na čas namenjen Facebooku.

Trditve	Čas za Facebook	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo z ocenami	Nič	123,34	9,416	0,051
	do pol ure	109,45		
	do ene ure	90,16		
	do dve uri	95,04		
	Več	93,46		
Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mene	Nič	103,73	0,188	0,996
	do pol ure	102,25		
	do ene ure	100,19		
	do dve uri	105,38		
	Več	100,59		
Zadovoljstvo z odnosom sošolcev so mene	Nič	80,26	6,784	0,148
	do pol ure	103,60		
	do ene ure	109,28		
	do dve uri	109,21		
	Več	107,43		
Zadovoljstvo s počutjem med sošolci	Nič	90,15	4,779	0,311
	do pol ure	101,10		
	do ene ure	114,01		
	do dve uri	94,56		
	Več	102,30		
Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci	Nič	87,65	3,596	0,463
	do pol ure	107,68		
	do ene ure	101,86		
	do dve uri	102,88		
	Več	111,80		

Statistično značilna razlika se kaže pri zadovoljstvu z ocenami ($P = 0,051$), in sicer so mladostniki, ki preživijo več časa na Facebooku, z ocenami manj zadovoljni ($\bar{R} = 93,46$), kot tisti, ki Facebooku svojega časa ne namenjajo ($\bar{R} = 123,34$). Rezultat je pričakovan, saj učenci, ki preživijo veliko časa na Facebooku dosegajo slabše ocene (tabela 16) in se manj posvečajo šolskemu delu (tabela 12). Smiselno bi bilo raziskati koliko časa, ki ga mladostniki

porabijo na Facebooku je dejansko časa, ko se s sošolci pogovarjajo o domačih nalogah, zapiskih in drugemu šolskemu delu, saj bi tako lahko preverili tudi koliko Facebook pripomore k boljšemu šolskemu uspehu.

Tabela 32: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s šolo glede na število prijateljev na Facebooku.

Trditve	Število prijateljev na Facebooku	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo ocenami z	do 100	97,37	4,964	0,174
	do 300	98,65		
	do 500	93,53		
	več	79,80		
Zadovoljstvo z odnosom učiteljev do mene z	do 100	100,30	3,030	0,387
	do 300	95,05		
	do 500	85,38		
	več	84,24		
Zadovoljstvo z odnosom sošolcev so mene z	do 100	80,87	1,803	0,614
	do 300	95,51		
	do 500	93,60		
	več	89,55		
Zadovoljstvo s počutjem med sošolci s	do 100	80,52	2,414	0,491
	do 300	94,88		
	do 500	85,60		
	več	94,53		
Zadovoljstvo s priljubljenostjo med sošolci s	do 100	86,25	1,562	0,668
	do 300	91,73		
	do 500	83,68		
	več	95,26		

Pri preverjanju razlik v zadovoljstvu mladostnikov s šolo glede na število prijateljev na Facebooku, Kruskal-Wallisov preizkus ni pokazal nobenih statistično značilnih razlik. Število prijateljev na Facebooku torej ni pomemben dejavnik, ki bi vplival na zadovoljstvo s šolo.

Zadovoljstvo s starši

Sklop zadovoljstva s starši je sestavljen iz 5 postavk, ki se nanašajo na starše in njihov odnos do mladostnika. Razpon lestvice sega od 1 (zelo nezadovoljen) do 5 (zelo zadovoljen).

Tabela 33: Aritmetična sredina posameznih postavk v sklopu zadovoljstva mladostnikov s starši.

Postavke	Arit. sredina \bar{x}
Zadovoljstvo z odnosom staršev do mene	4,5833
Zadovoljstvo s počutjem doma	4,5343
Zadovoljstvo z vzgojo svojih staršev	4,4461
Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki mi jih kupijo starši	4,4433
Zadovoljstvo s količino denarja, ki mi ga dajo starši	4,3235

Zadovoljstvo s starši je med mladostniki povprečju precej visoko ($\bar{x} > 4$). Najbolj zadovoljni so z odnosom staršev ($\bar{x} = 4,58$) in počutjem doma ($\bar{x} = 4,53$), najmanj pa s količino denarja, ki ga dobijo od staršev ($\bar{x} = 4,3$).

Spoznanje, da se mladostniki doma dobro počutijo in se razumejo s starši, je ključnega pomena. Dobri odnosi in zadovoljstvo z družinskim življenjem pomeni, da se mladostniki doma počutijo varne in imajo nekoga, na katerega se lahko zaneseljo. Težave, ki se morebiti pojavljajo v odnosih, takorekoč niso bistvenega pomena, saj ne vplivajo na dolgoročen odnos. Podobno ugotavljata tudi Zupančičeva in Svetina (2009a), ki pravita, da imajo mladostniki podobna stališča in vrednote kot starši; konflikti do katerih prihaja pa posebno ne zaznamujejo odnosov.

Slabše zadovoljstvo, ki pa je še vedno razmeroma visoko, so mladostniki izrazili s količino denarja, ki ga dobijo od staršev. Denarja ni nikoli preveč in tega se hitro začnejo zavedati tudi mladostniki. Potrebe po denarju se s

starostjo višajo, viša pa se tudi nezadovoljstvo, ko denarja ni. Tudi Zupančičeva in Svetina (2009a) in Braconnier (2001) ugotavljajo, da pogosto prihaja do konfliktov v zvezi z denarjem; tukaj so pomembni kompromisi in dobra komunikacija med mladostnikom in starši, da se zadeve ustrezno rešijo. Kdaj in koliko denarja bodo starši dali mladostnikom je povsem njihova odločitev in je odvisna tudi od finančnih zmožnosti družine. Vsekakor je potrebna prava mera pogovora med mladostnikom in starši, da se ugotovi kakšne želje ima mladostnik in da utemelji za kaj želi denar zapraviti. Kot pravi Braconnier (2001) je ravnanje z žepnino mladostnikova stvar, v katero se starši ne bi smeli vtikovati; vseeno pa se mi zdi pomembno, da starši vedo kakšne namere ima mladostnik, da se lahko lažje odločijo ali bodo žepnino povišali ali ne.

Tabela 34: Izid Mann-Whitneyevega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na spol.

Trditve	Spol	\bar{R}	U	P
Zadovoljstvo z odnosom staršev do mene	Moški	102,93	4992,0	0,775
	Ženski	100,86		
Zadovoljstvo s počutjem doma	Moški	102,90	5096,5	0,901
	Ženski	102,01		
Zadovoljstvo z vzgojo svojih staršev	Moški	97,88	4620,0	0,142
	Ženski	108,23		
Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki mi jih kupijo starši	Moški	95,57	4358,5	0,021
	Ženski	111,10		
Zadovoljstvo s količino denarja, ki mi ga dajo starši	Moški	94,68	4258,0	0,017
	Ženski	112,21		

Mann-Whitneyev preizkus je pokazal statistično značilne razlike med dečki in deklicami pri zadovoljstvu s tehnološkimi materialnimi dobrinami ($P = 0,021$) in pri količini denarja, ki ga dobijo od staršev ($P = 0,017$). V obeh primerih so dečki bolj nezadovoljni v primerjavi z deklicami.

Večje nezadovoljstvo dečkov s tehnološkimi materialnimi dobrinami ($\bar{R} = 95,57$) je povsem pričakovan rezultat, saj so dečki bolj tehnološko naravnani in težji uporabniki tehnologije. V današnjem času, ko je tehnologija v razcvetu, je le-ta tudi višjega pomena. Predvidevam, da je vzrok nezadovoljstva s tehnološkimi dobrinami dečkov predvsem primerjava z vrstniki. Dober mobilni telefon ali sposoben računalnik je dandanes skoraj že nujna oprema, da lahko »preživiš« v socialnem svetu, ko se vsi v šoli pogovarjajo le o tem. Scantlinova (2011) navaja, da imajo v družinskem okolju starši priložnost uravnavanja uporabe medijev ravno preko razpoložljivosti le-teh, poleg tega pa so tudi starši tisti, ki otroke primarno učijo medijske pismenosti.

Druga težava dečkov se kaže kot nezadovoljstvo z denarjem, ki ga dobijo od staršev ($\bar{R} = 94,68$). Predvidevam, da bi dečki dodatni denar porabili za nakup dodatnih tehnoloških naprav, računalniških iger in druge računalniške opreme.

Obema težavam je skupen primanjkljaj denarja, ki pa je odvisen od zaslужka staršev in tudi njihove odločitve koliko je dovolj. Menim, da bi morali starši vrednoto denarja mladostnikom pravilno predstaviti in jih učiti ustreznega ravnanja z njim. O višini žepnine se je z mladostnikom smiselno pogovoriti in ustvariti kompromis, tako navajata tudi Zupančičeva in Svetina (2009a). Pri tem bi poudarila, da je potrebno upoštevati mladostnikove realne potrebe in želje, katere se lahko ugotovi preko pogovora. Tudi Braconnier (2001) pravi, da je mladostnika potrebno ustrezno finančno podpirati in se tudi strinjam z njim, ko nasprotuje nagrajevanju samoumevnih dosežkov in del.

Tabela 35: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na ocene.

Trditve	Ocene	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo z odnosom staršev do mene	od 6 do 9	99,61	0,173	0,917
	od 10 do 12	102,88		
	od 13 do 15	103,00		
Zadovoljstvo s počutjem doma	od 6 do 9	99,45	0,436	0,804
	od 10 do 12	105,15		
	od 13 do 15	101,92		
Zadovoljstvo z vzgojo svojih staršev	od 6 do 9	101,59	0,069	0,966
	od 10 do 12	103,62		
	od 13 do 15	101,92		
Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki mi jih kupijo starši	od 6 do 9	98,50	2,370	0,306
	od 10 do 12	108,86		
	od 13 do 15	98,15		
Zadovoljstvo s količino denarja, ki mi ga dajo starši	od 6 do 9	102,30	2,086	0,352
	od 10 do 13	108,14		
	od 13 do 15	95,65		

Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na ocene ni pokazal statistično značilnih razlik. Ocene v šoli torej niso pomemben dejavnik zadovoljstva s starši.

Tabela 36: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na čas namenjen Facebooku.

Trditve	Čas za Facebook	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo z odnosom staršev do mene	nič	108,41	3,811	0,432
	do pol ure	104,91		
	do ene ure	97,34		
	do dve uri	88,13		
	več	111,65		
Zadovoljstvo s počutjem doma	nič	101,10	7,526	0,111
	do pol ure	114,61		
	do ene ure	94,43		
	do dve uri	87,50		
	več	108,96		
Zadovoljstvo z vzgojo svojih staršev	nič	98,34	4,135	0,388
	do pol ure	112,75		
	do ene ure	97,33		
	do dve uri	94,38		
	več	103,22		
Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki jih kupijo starši	nič	90,46	5,592	0,232
	do pol ure	102,93		
	do ene ure	99,29		
	do dve uri	113,27		
	več	116,43		
Zadovoljstvo s količino denarja, ki mi ga dajo starši	nič	87,41	11,576	0,021
	do pol ure	118,45		
	do ene ure	91,75		
	do dve uri	106,13		
	več	106,54		

Kruskal-Wallisov preizkus je pokazal statistično značilno razliko med mladostniki pri zadovoljstvu s količino denarja, ki ga dobijo od staršev ($P = 0,021$). S količino denarja so najbolj nezadovoljni mladostniki, ki na Facebooku ne preživijo nič časa ($\bar{R} = 87,41$). Razlog za takšen rezultat lahko iščem v dejstvu, da ti mladostniki preživijo več časa zunaj, s prijatelji, kjer potrebujejo

več denarja (gredo v kino ali svoj čas porablja za razne konjičke, ki stanejo več kot čas na Facebooku).

S količino denarja pa so najbolj zadovoljni mladostniki, ki na Facebooku preživijo do pol ure na dan ($\bar{R} = 118,45$). Glede na količino časa preživetega na Facebooku predvidevam, da imajo ti mladostniki s starši postavljene kompromise glede časa za Facebook in količine denarja, ki ga prejmejo.

Tabela 37: Izid Kruskal-Wallisovega preizkusa razlik v zadovoljstvu s starši glede na število prijateljev na Facebooku.

Trditve	Število prijateljev na Facebooku	\bar{R}	χ^2	P
Zadovoljstvo z odnosom staršev do mene	do 100	92,38	3,368	0,338
	do 300	90,30		
	do 500	78,29		
	več	95,09		
Zadovoljstvo s počutjem doma	do 100	96,18	4,352	0,226
	do 300	99,35		
	do 500	82,07		
	več	86,08		
Zadovoljstvo z vzgojo svojih staršev	do 100	97,25	6,671	0,083
	do 300	89,27		
	do 500	74,79		
	več	96,89		
Zadovoljstvo s tehnološkimi materialnimi dobrinami, ki mi jih kupijo starši	do 100	89,82	2,719	0,437
	do 300	82,96		
	do 500	91,31		
	več	95,86		
Zadovoljstvo s količino denarja, ki mi ga dajo starši	do 100	90,05	2,777	0,427
	do 300	84,44		
	do 500	85,99		
	več	97,58		

V zadovoljstvu s staši glede na število prijateljev na Facebooku ni statistično značilnih razlik. Izpostavljam le tendenco ($P = 0,083$), da so z vzgojo staršev bolj zadovoljni mladostniki, ki imajo na Facebooku do 100 ($\bar{R} = 97,25$) ali več kot 500 prijateljev ($\bar{R} = 96,89$). Mladostniki z manj prijatelji na Facebooku imajo manj možnosti, da se primerjajo s temi osebami in tako sprejemajo vzgojo svojih staršev kot dobro in ustrezno, medtem ko se lahko tisti z več kot 500 prijatelji bolj primerjajo in tako ugotovijo, da so proti prijateljem na Facebooku dobro ali celo boljše vzgojeni.

12.3 Analiza povezanosti med uporabo Facebooka in zadovoljstvom mladostnikov

Nazadnje pa predstavljam zvezo med Facebookom ter splošnim zadovoljstvom mladostnikov. V spremenljivko 'Facebook' so zajeti rezultati prisotnosti Facebook profila, čas, ki ga mladostniki namenijo Facebooku in število prijateljev, ki jih imajo na Facebooku; spremenljivko splošnega zadovoljstva pa predstavlja skupni rezultat vseh treh sklopov zadovoljstva (zadovoljstvo s samim sabo, s šolo in s starši).

Tabela 38: Izid Pearsonovega koeficienta korelacije (r) med Facebookom (prisotnost Facebook profila, čas namenjen Facebooku, število prijateljev na Facebooku) in splošnim zadovoljstvom (skupni rezultat na lestvici).

	Splošno zadovoljstvo
Facebook	$r = 0,046$
	$P = 515$

Korelacija med uporabo Facebooka in zadovoljstvom mladostnikov ni statistično značilna, je zelo nizka, skoraj neznatna, vendar pozitivna. Iz tega sledi, da uporaba dotičnega socialnega omrežja nima negativnega vpliva na splošno zadovoljstvo mladostnikov in s tem govorim v prid Facebooku.

Dejavnike, ki v mojem primeru vplivajo na ugotovljeno višjo stopnjo splošnega zadovoljstva mladostnikov, je torej potrebno iskati drugje.

Smiselno bi bilo raziskati tudi kakšne vplive imajo na zadovoljstvo mladostnikov druga socialna omrežija, kot so Twitter, Instagram in Pinterest (Social Networking Fact Sheet), saj tudi njihova priljubljenost iz dneva v dan narašča.

Dejstvo, da Facebook nima negativnega vpliva na mladostnikovo splošno zadovoljstvo, razbremenjuje mnoge zaskrbljene starše, učitelje in širšo javnost. Velja pa spomniti, da s časom namenjenim Facebooku, pada učna uspešnost mladostnikov (gl. poglavje 11.1.3). Iz tega lahko sklepam, da je potrebna preudarnost pri uporabi socialnih omrežij in medijev nasploh. Njihovi uporabi bo potrebno v naših šolah v prihodnje nameniti več pozornosti, in sicer s ciljem, da prednosti presežejo nevarnosti.

13 SKLEP

Že od nekdanj sem medijski navdušenec. Zanima me predvsem njihovo delovanje, učinki in tudi vplivi zato tematike magistrskega ni bilo težko izbrati. Raziskovanja sem se lotila s precej negativnega stališča do medijev in hitro prišla do spoznanj, da so mediji, kar se tiče vpliva na posameznike, dvorezen meč. Tudi med preučevanjem literature sem ugotovila, da se mnenja različnih avtorjev razlikujejo. Nekateri poudarjajo negativne vplive medijev, nevarnosti interneta in hitro zasvojljivost socialnih omrežij, drugi pa na medije gledajo kot na novo sredstvo za pridobivanje znanja, lajšanje dela in priložnost za vsakodnevno učenje. Prav tako sem bila prepričana, da so mladostniki v tem obdobju zelo nezadovoljni. Tudi tukaj se je izkazalo, da sem bila v hudi zmoti.

V teoretičnem okviru sem opredelila mladostništvo in dejavnike, ki vplivajo na razvoj mladostnika. Če je bila v otroštvu družina na prvem mestu, jo v času mladostništva potihem zamenjajo prijatelji, vendar le-ta še vedno ni popolnoma brezpomenska. Nezanemarljiva je seveda tudi šola, v kateri mladostnik preživi velik del svojega časa in prav tako pomembno vpliva na razvoj mladostnika. Nenazadnje sem se posvetila tudi medijem, še posebej internetu in Facebooku. Študija literature mi je oblikovala dobre teoretske temelje na katerih sem lahko gradila raziskavo.

V empiričnem delu sem se ukvarjala z analizo uporabe Facebooka med mladostniki, njihovim zadovoljstvom na področju samega sebe, šole in staršev in seveda ugotavljanjem zveze med Facebookom in splošnim zadovoljstvom mladostnikov.

Z obdelavo podatkov, zbranih s pomočjo vprašalnika na neslučajnostnem vzorcu učencev 8. razreda osnovnih šol na Šajerskem, sem prišla do naslednjih temeljnih spoznanj:

- Facebook uporablja velika večina učencev. Najpogostejši razlog za odprtje profila je klepetanje s prijatelji. Kaže se tudi, da so dečki pod

večjim vplivom prijateljev, saj je med njimi kot pogost razlog za odprtje računa tudi vpliv prijateljev in spremljanje objav.

- Med anketiranimi je dobra tretjina učencev ocenila število Facebook prijateljev na več kot 500. Pri tej oceni se kažejo očitne razlike glede na spol, in sicer so deklice tiste, ki so pogosteje navedle, da imajo več kot 500 prijateljev, kar je zelo skrb vzbujajoče.
- Količina časa, ki ga učenci preživijo na Facebooku, se giblje med pol ure do ene ure na dan. Pri tem se kažejo razlike glede na spol, in sicer znatno več časa na Facebooku preživijo deklice. Izpostavljam pa tudi ugotovitev, da učenci, ki preživijo na Facebooku več časa, porabijo manj časa za učenje in šolsko delo in imajo skladno s tem tudi nižje ocene.
- Zadovoljstvo so mladostniki ocenili kot visoko na vseh področjih, še posebej so zadovoljni s starši. Sledi zadovoljstvo s samim sabo in tudi zadovoljstvo s šolo ni popolnoma na dnu.
- Razlike se kažejo v zadovoljstvu z zunanjim videzom in težo, kjer so bolj zadovoljni dečki. Prav tako so ti bolj zadovoljni s svojim počutjem in z življenjem nasploh. Deklice pa so v prednosti v zadovoljstvu s pripravljenostjo pomagati drugim in v odnosu do učiteljev. Do razlik je prišlo tudi pri zadovoljstvu z obnašanjem glede na čas preživet na Facebooku. Mladostniki, ki več časa preživijo na Facebooku so s svojim obnašanjem bolj zadovoljni.
- Učenci z višjimi ocenami so izrazili višje zadovoljstvo s svojimi ocenami in trdom, ki ga vložijo v učenje in šolsko delo, prav tako so z ocenami bolj zadovoljni tisti, ki na Facebooku preživijo manj časa. Ta ugotovitev je zanimiva, saj namiguje, da se učenci s slabšimi ocenami zavedajo, da v učenje vlagajo premalo truda in bi se za ocene lahko bolj potrudili.
- Zadovoljstvo s starši je v povprečju zelo visoko ocenjeno, razlike glede na spol se kažejo le pri zadovoljstvu s tehnološkimi dobrinami in količini denarja, ki ga mladostniki dobijo od staršev; s slednjim so bolj zadovoljna dekleta. Denar predstavlja težavo tudi tistim mladostnikom,

ki na Facebooku ne preživljajo nič časa, saj ga očitno potrebujejo za druge prostočasne dejavnosti.

- Korelacija med uporabo Facebooka in splošnim zadovoljstvom mladostnikov je skoraj neznatna, vendar pozitivna, kar pomeni, da uporaba Facebooka nima negativnega vpliva na zadovoljstvo mladostnikov.

Sklepam torej, da Facebook in njegova uporaba na zadovoljstvo mladostnikov nimata neposrednega vpliva in da je dejavnike vpliva na splošno zadovoljstvo potrebno iskati drugje. Smiselno pa je izpostaviti ugotovitev, da zaradi pretirane uporabe Facebooka trpita šola in ocene ter predlagam, da je potrebno mladostnikom postaviti jasne meje in časovni okvir preživljanja časa na socialnih omrežjih. Smiselno bi bilo raziskati tudi kakšna količina časa, ki ga mladostniki preživijo na Facebooku, je dejansko količina, ki je namenjena šolskim temam. Preveriti bi bilo potrebno tudi kakšna so stališča učiteljev glede uporabe Facebooka v šolske namene.

Zaključujem pa z mislijo, da internet in Facebook sama po sebi nista ne škodljiva in ne koristna. Kakšne jih bomo naredili, je povsem odvisno od nas in naše lastne preudarnosti pri uporabi.

14 LITERATURA

- Ayas, T. in Horzum M. B. (2013): Relation between depression, loneliness, self-esteem and internet addiction. *Education*, 133(3), str. 283–290. Pridobljeno 16. 11. 2015,
http://www.researchgate.net/publication/237020506_Relation_between_depression_loneliness_self-esteem_and_internet_addiction
- Baron, R. A. (1996). *Essential of psychology*. Boston: Allyn and Bacon.
- Braconnier, A. (2001). *Kako razumeti mladostnika: priročnik za starše otrok, starih od 10 do 25 let*. Tržič: Učila.
- Duggan., M, Ellison, N.B., Lampe, C., Lenhart, A. in Madden, M. (2015): *Demographics of Key Social Networking Platforms*. Pridobljeno 18. 11. 2015,
<http://www.pewinternet.org/2015/01/09/demographics-of-key-social-networking-platforms-2/#facebook>
- Erjavec, K. (2013): Informal Learning through Facebook among Slovenian Pupils. *Comunicar*, XXI(41), str. 117–126. Pridobljeno 10. 11. 2015,
<http://www.revistacomunicar.com/index.php?contenido=detalles&numero=41&articulo=41-2013-11>
- Erjavec, K. in Volčič, Z. (1999a). *Odraščanje z mediji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije
- Erjavec, K. in Volčič, Z. (1999b). *Moč in nemoč televizije: za starše in učitelje*. Ljubljana: Rokus.
- Ferbežer, I. (2008): Samopodoba nadarjenih otrok. V *Samopodoba mlajših nadarjenih otrok* (str. 22–59). Radovljica: Didakta d. o. o.

Fröhlich, H. (2013). *Internet: tehnologija, ki spreminja svet*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Gangadharbatla, H. (2008): *Facebook Me: Collective Self-Esteem, Need to Belong, and Internet Self-Efficacy as Predictors of the iGeneration's Attitudes toward Social Networking Sites*. *Journal of Interactive Advertising*, 8(4). Pridobljeno 8. 9. 2015,

<http://www.jiad.org/article100.html>

Gonzales, A. L. in Hancock, J. T. (2011): *Mirror, Mirror on my Facebook Wall: Effects of Exposure to Facebook on Self-Esteem*. *Cyberpsychology, Behaviour, and Social Networking*, 14(1-2), str. 79–83. Pridobljeno 8. 9. 2015,

<http://www.indiana.edu/~telecom/people/faculty/gonzaamy/Gonzales-11-Mirror-FB-%20wall.pdf>

Graber, D. (10. 8. 2014). *3 Reasons Why Social Media Age Restriction Matters*. *Huffpost Tech*. Pridobljeno 12. 12. 2015,

http://www.huffingtonpost.com/diana-graber/3-reasons-why-social-media-age-restrictions-matter_b_5935924.html

Hampton, K., Sessions Goulet, L. Rainie, L. in Purcell K. (2011): *Social networking sites and our lives*. Pridobljeno 16. 11. 2015,

<http://www.pewinternet.org/2011/06/16/social-networking-sites-and-our-lives/>

Humphreys, T. (2002). *Otrok in samozavest: kako doseči in utrditi samospoštovanje že v mladih letih*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kaplan, P. S. (2004). *Adolescence*. Boston, New York: Houghton Mifflin Company.

- Kitsis, S. M. (2008). The Facebook Generation: Homework as Social Networking. *The English Journal*, 98(2). str. 30–36. Pridobljeno 10. 10. 2015,
<http://jit4gsis.pbworks.com/f/The+Facebook+Generation.pdf>
- Kobal, D. (2000). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Kuhar, M. (2002). O telesni samopodobi mladih. *Socialna pedagogika*, 6(3). str. 255–278. Pridobljeno 8. 9. 2015,
<http://www.zzsp.org/revija/2002/02-3-255-278.pdf>
- Liu, X. in Larose, R. (2008). Does Using the Internet Make People More Satisfied with Their Loves? The Effects of the Internet on College Students' School Life Satisfaction. *CyberPsychology & Behaviour*, 11(6). str. 310–320. Pridobljeno 10. 10. 2015,
<http://online.liebertpub.com/doi/pdfplus/10.1089/cpb.2007.0040>
- Lobe, B., Muha, S. (2011). Internet v vsakdanjem življenju slovenskih otrok in mladostnikov. FDV, Ljubljana: Mladi na netu. Pridobljeno 1. 3. 2016,
http://uploadi.safe.si/editor/1297947005MLADINANETU_porocilo.pdf
- Luo, L. (2008). Social Networking Websites: An Exploratory Study of Student Peer Socializing in an Online LIS Program. *Journal of Education for Library and Information Science*, 51(2). str. 86–102. Pridobljeno 8. 9. 2015,
http://www.jstor.org/stable/20720487?seq=1#page_scan_tab_contents
- Mencin Čeplak, M. (2002): Socialno v/izključevanje mladih kot posledica šolskega (ne)uspeha. V Bergant, K. in Musek Lešnik, K. (Ur.) *Šolska neuspešnost med otroki in mladostniki* (str. 19–21). Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

- Musek, J. (2009): Vrednote in družba. V Polič, M. (Ur.): *Podobe psihologije* (str. 9–20). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Musek, J. in Pečjak, V. (1997). *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Nelson, M. in Herndon, D. (2012): Facebook all-in-one for dumies. Hoboken, New Jersey: J. Wiley & Sons.
- O'Keffe, G. S., Clarke-Pearson, K. and Council on Communications and Media. (2011). The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *Pediatrics: Official Journal of the American Academy of Pediatrics*, 127(4). str. 799–805. Pridobljeno 8. 9. 2015,
<http://pediatrics.aappublications.org/content/127/4/800.full.html>
- Puklek Levpušček, M. in Zupančič, M. (2009). *Osebnostni, motivacijski in socialni dejavniki učne uspešnosti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Samuelson, R. J. (2006). A Web of Exhibitionists. *Washington Post*. Pridobljeno 16. 10. 2015,
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/09/19/AR2006091901439.html>
- Scantlin, R. (2011): Media Use Across Childhood: Access, Time, and Content. V Calvert, S. L. in Wilson, B. J. (Ur): *The Handbook of Children, Media, and Development* (str. 51–73). Chichester: Wiley-Blackwell.
- Subrahmanyam, K. in Greenfield P. (2008). Online Communication and Adolescent Relationship. *The Future of Children*, 18 (1). 119–146. Pridobljeno 20. 7. 2015,
<http://www.jstor.org/stable/20053122>

Social Networking Fact Sheet (b.d.) Pridobljeno 7. 1. 2016,

<http://www.pewinternet.org/fact-sheets/social-networking-fact-sheet/>

Tomori, M. (2002): Šolska neuspešnost kot dejavnik tveganja za celostni osebnostni razvoj. V Bergant, K., Musek Lešnik, K. (Ur.) *Šolska neuspešnost med otroki in mladostniki* (str. 16–18). Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Ucakar, M. (2014): *Koliko Slovencev uporablja Facebook in koliko je Goggle+ profilov v Sloveniji*. Pridobljeno 18. 11. 2015,

<http://mesta-za-podjetja.blogspot.si/2014/05/koliko-slovencev-uporablja-facebook-in.html>

Vander Veer, E. A. (2010): *Facebook: The Missing Manual*. Sebastopol: O'Reilly Medi.

Vogel, E. A., Rose, J. P., Roberts, L. R. in Eckles, K. (2014): Social Comparison, Social Media, and Self-Esteem. *Psychology of Popular Media Culture*, 3(4), str. 206–222. Pridobljeno 16. 11. 2015,

<http://dx.doi.org/10.1037/ppm0000047>

Zore, N. (2005). *Otrok in računalnik v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zuckerberg, M. (27. 8. 2015). We just passed an important milestone. For the first time ever, one billion people used Facebook in a single day. *Facebook*. Pridobljeno 17. 3. 2016,

<https://www.facebook.com/zuck/posts/10102329188394581>

Zupančič, M. (2009a): Čustveni in osebnostni razvoj v mladostništvu. V Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (Ur.) *Razvojna psihologija* (str. 546–570). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Rokus Klett.

- Zupančič, M. (2009b): Opredelitev razvojnega obdobja in razvojne naloge v mladostništvu. V Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (Ur.) *Razvojna psihologija* (str. 511–524). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Rokus Klett.
- Zupančič, M., Svetina, M. (2009a): Socialni razvoj v mladostništvu. V Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (Ur.) *Razvojna psihologija* (str. 589–611). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Rokus Klett.
- Zupančič, M., Svetina, M. (2009b): Spoznavni razvoj v mladostništvu. V Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (Ur.) *Razvojna psihologija* (str. 525–545). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete: Rokus Klett.
- Žibert, S. (2011). *Vpliv samopodobe na osebnost in učno uspešnost učenca*. Nova Gorica: Melior, Založba Educa.
- Wessels, B. (2010). *Understanding the Internet: A Socio-Cultural Perspective*. New York: Palgrave Macmillan.
- Westlake, E. J. (2008). Friend Me If You Facebook: Generation Y and Performative Surveillance. *The MIT Press*, 52 (4). 21–40. Pridobljeno 20. 7. 2015,
<http://www.jstor.org/stable/25145553>
- Youngs, B. B. (2000a). *Spodbujanje vzgojiteljeve in učiteljeve samopodobe: priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Educy.
- Youngs, B. B. (2000b). *Šest temeljnih prvin samopodobe: Kako jih razvijamo pri otrocih in učencih: Priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Educy.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik za učence 8. razreda osnovne šole

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni,

sem Dunja Hren, študentka 2. letnika magistrskega programa Pedagogika na Filozofski fakulteti v Mariboru. V sklopu magistrske naloge, kjer proučujem relacije med Facebookom in zadovoljstvom mladostnikov, izvajam slednjo anketo. Anketa je anonimna in odgovori bodo uporabljeni zgolj v študijske namene. Za sodelovanje se vam iskreno zahvaljujem.

Navodilo: pri vsakem vprašanju obkroži ustrezen odgovor, črko pred odgovorom oziroma odgovor zapiši na prazno črto.

1. Spol:

Moški Ženski

2. Kakšna je bila tvoja zaključna ocena v 7. razredu pri:

- a. Slovenščini _____
- b. Matematiki _____
- c. Angleščini _____

3. Koliko časa povprečno dnevno porabiš za učenje in delo za šolo?

- a. nič
- b. do pol ure
- c. do ene ure
- d. do dve uri
- e. več

4. Ali imaš Facebook profil?

DA NE

5. Zakaj ga imaš oziroma zakaj ga nimaš?

6. Koliko časa povprečno dnevno preživiš na Facebooku?

- a. nič
- b. do pol ure
- c. do ene ure
- d. do dve uri
- e. več

7. Kakšno je približno število prijateljev, ki jih imaš na Facebooku?

Navodilo: v naslednji tabeli z oceno od 1 do 5 označi svoje zadovoljstvo s podanimi trditvami. Ocena 5 pomeni, da si z zapisanim zelo zadovoljen; ocena 4 pomeni, da si zadovoljen; ocena 3 pomeni, da nisi niti zadovoljen niti nezadovoljen; ocena 2 pomeni, da si nezadovoljen in ocena 1 pomeni, da si zelo nezadovoljen. Pri vsaki trditvi obkroži samo eno oceno.

8. Tabela zadovoljstva

Trditve	zelo nezadovoljen	nezadovoljen	niti zadovoljen niti nezadovoljen	zadovoljen	zelo zadovoljen
---------	-------------------	--------------	--------------------------------------	------------	-----------------

S svojim zunanjim videzom sem:	1	2	3	4	5
S svojo težo sem:	1	2	3	4	5
S svojim obnašanjem sem:	1	2	3	4	5
S svojo pripravljenostjo pomagati drugim sem:	1	2	3	4	5
S svojim številom pravih prijateljev sem:	1	2	3	4	5
S svojim počutjem sem:	1	2	3	4	5
S svojim ugledom sem:	1	2	3	4	5
S svojo popularnostjo sem:	1	2	3	4	5
S svojim življenjem nasploh sem:	1	2	3	4	5
S trudom, ki ga vložim v šolsko delo sem:	1	2	3	4	5
Z odnosom do svojih učiteljev sem:	1	2	3	4	5
Z odnosom do svojih staršev sem:	1	2	3	4	5
S svojimi ocenami sem:	1	2	3	4	5

Z odnosom učiteljev do mene sem:	1	2	3	4	5
Z odnosom sošolcev do mene sem:	1	2	3	4	5
S počutjem med sošolci sem:	1	2	3	4	5
S svojo priljubljenostjo med sošolci sem:	1	2	3	4	5
Z odnosom staršev do mene sem:	1	2	3	4	5
S počutjem doma sem:	1	2	3	4	5
Z vzgojo svojih staršev sem:	1	2	3	4	5
S tehnološkimi materialnimi dobrinami (telefon, računalnik, tablica), ki mi jih kupijo starši sem:	1	2	3	4	5
S količino denarja, ki mi ga dajo starši sem:	1	2	3	4	5